

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ 5-9 (10) КЛАСІВ СПЕЦІАЛЬНИХ
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ
СЛІПИХ ТА ЗІ ЗНИЖЕНИМ ЗОРОМ**

УКРАЇНСЬКА МОВА

8-10 класи

Укладач: Немченко М.В., учитель української мови та літератури,
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, «учитель-методист»
КЗ «ХСНВК ім.В.Г.Короленка»

Київ – 2016

Пояснювальна записка

Програму з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання розроблено на основі Закону України "Про загальну середню освіту" й нового Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392), який ґрунтується на засадах компетентнісного, особистісно орієнтованого й діяльнісного підходів до навчання, що зумовлює чітке визначення результативного складника засвоєння змісту базової й повної загальної середньої освіти.

Компетентність сьогодні вважається передумовою успішної самореалізації випускника в суспільстві й передумовою розвитку самого суспільства, адже компетентнісний підхід передбачає активну участь школярів у процесі навчання, зокрема, широке використання самостійної роботи, а також роботу в парах, невеликих групах, проектну діяльність, тобто спрямування освітнього процесу на формування й розвиток *ключових і предметних компетентностей* особистості.

Навчальний предмет «Українська мова» посідає особливе місце серед шкільних предметів, бо є не лише об'єктом вивчення, а й засобом навчання, а отже, і потребує рішучішого переорієнтування процесу оволодіння учнями знаннями про мову й формування мовних, мовленнєвих умінь і навичок до повноцінного засвоєння всіх ліній змісту мовної освіти, визначених Державним стандартом, – мовленнєвої, мовної, соціокультурної і діяльнісної (стратегічної). Саме ці лінії формують **комунікативну компетентність** особистості, сприяють розвиткові національної самосвідомості, патріотичному, морально-етичному та естетичному вихованню учнів. Відповідно до цього в 5-9-х класах формуються **мовна, мовленнєва, соціокультурна й діяльнісна компетентності** як складники комунікативної компетентності.

На відміну від інших шкільних предметів, для яких комунікативна компетентність є ключовою, для мовних курсів вона є водночас і *ключовою*, і *предметною*, що формується в школярів у процесі навчання мови, зокрема української, і передбачає сформованість в учнів умінь в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо).

Результатом такого процесу є формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості, яка має сформуватися в процесі навчання й містити знання, уміння, ставлення, досвід діяльності та особистісні поведінкові моделі. Визначальною ознакою цього підходу є зміщення акцентів на готовність учня **застосовувати здобуті знання й набуті вміння й навички для розв'язання проблем, що виникають у реальному житті**.

У програмі враховано державний статус української мови, її суспільні функції, взято до уваги специфіку навчального предмета, що має виразні інтегративні функції, здатність справляти різнобічний навчальний, розвивальний і виховний впливи на учнів, сприяти формуванню особистості, готової до активної, творчої діяльності у всіх сферах життя суспільства, формувати навички самостійної навчальної діяльності, самоосвіти й самореалізації; ураховано сучасні організаційні форми, методи й технології навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах.

Основна **мета** навчання української мови полягає у формуванні національно свідомої, духовно багатой мовної особистості, яка володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами української мови — її стилями, типами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо), тобто забезпечує належний рівень комунікативної компетентності. Зазначена мета передбачає здійснення навчальної, розвивальної й виховної функцій освітнього змісту навчального предмета.

Відповідно до поставленої мети головними **завданнями** навчання української мови в основній школі є:

- виховання стійкої мотивації й свідомого прагнення до вивчення української мови;

- формування в школярів компетентностей комунікативно доцільно й виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях і сферах спілкування, дотримуючись норм українського етикету;
- ознайомлення з мовною системою й формування на цій основі базових лексичних, граматичних, стилістичних, орфоепічних і правописних умінь і навичок; здатності учня до аналізу й оцінки мовних явищ і фактів;
- формування вмінь розрізняти, аналізувати, класифікувати мовні факти, оцінювати їх з погляду нормативності, відповідності ситуації та сфері спілкування; працювати з текстом, здійснювати пошук інформації в різноманітних джерелах, здатності передавати її в самостійно створених висловлюваннях різних типів, стилів і жанрів;
- формування духовного світу учнів, цілісних світоглядних уявлень, загальнолюдських ціннісних орієнтирів, тобто прилучення через мову до культурних надбань українського народу і людства загалом.

Пріоритетною ідеєю курсу української мови в основній школі є забезпечення інтенсивного мовленнєвого та інтелектуального розвитку учнів. Володіння українською мовою, уміння спілкуватися, домагатися успіхів у процесі комунікації є тими характеристиками особистості, які здебільшого визначають досягнення людини практично в усіх галузях життя, сприяють її успішній адаптації до мінливих умов сучасного світу.

Навчальний матеріал основної школи розподіляється відповідно до курсів української мови для 5, 6, 7, 8 і 9 класів разом з вимогами до рівнів мовленнєвої, мовної, соціокультурної й діяльнісної компетентностей учнів зазначених класів.

Кожен із курсів для певного класу складається з чотирьох змістових ліній (*мовленнєвої, мовної, соціокультурної й діяльнісної, або стратегічної*), які подаються у формі таблиць. У мовленнєвій і мовній змістових лініях основними є три колонки: в одній з них подано зміст навчального матеріалу, а в двох інших відповідно – вимоги до рівнів мовленнєвої, мовної, соціокультурної й діяльнісної компетентностей учнів і кількість годин, що виділяється на вивчення певної теми.

Зміст **мовленнєвої** змістової лінії викладається за принципом структурної систематичності, що передбачає поступове *ускладнення й поглиблення мовленнєвознавчих понять і формування на їх основі вмінь і навичок у всіх видах мовленнєвої діяльності (аудіативних, читацьких, текстотворчих)*.

Зміст **мовної** змістової лінії подається за лінійним принципом, що доповнюється реалізацією системи міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, які зумовлюють систематичне й різнобічне збагачення словникового запасу й граматичної будови мовлення учнів лексико-фразеологічними, граматичними, стилістичними засобами, удосконалення мовних і мовленнєвих умінь і навичок, умінь користуватися різними лінгвістичними словниками.

Зазначені **дві змістові лінії (мовленнєва й мовна)** є основними, які визначають безпосередній **предмет навчання**, його структуру, супроводжуються вимогами до рівня мовленнєвої й мовної компетентностей учнів, кількістю годин, що виділяються на їх засвоєння, а дві інші (**соціокультурна й діяльнісна (стратегічна)**) є **засобом** досягнення *основної освітньої мети* навчання української мови в основній школі.

Вимоги до засвоєння змісту мовленнєвої й мовної змістових ліній є спеціальними. Саме вони містять критерії, за якими визначається рівень навчальних досягнень учнів з предмета. А вимоги до соціокультурної й діяльнісної змістових ліній мають загальний характер, що підпорядковуються освітнім завданням перших двох змістових ліній, тому їх виконання *контролюється опосередковано*, через вимоги до засвоєння мовного й мовленнєвого компонентів змісту програми. Водночас володіння цими загальними вміннями й навичками є важливою

умовою формування в учнів соціокультурної, діяльнісної компетентностей, які є одними зі складників комунікативної компетентності, умовою й показником загального особистісного розвитку школярів.

Комунікативно-функційний підхід, що лежить в основі навчання української мови, пріоритетним передбачає розвиток умінь і навичок мовленнєвої діяльності, а робота над мовною теорією, формування знань і вмінь з мови підпорядковується завданням розвитку мовлення. Тому зміст програмового матеріалу в кожному класі розпочинається мовленнєвою змістовою лінією.

Отже, призначення **мовленнєвої** змістової лінії полягає в забезпеченні цілеспрямованого формування й удосконалення вмінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності – аудіюванні, читанні, говорінні, письмі на основі засвоєння мовленнєвознавчих понять, визначених у рубриці «Відомості про мовлення», оволодіння базовими вміннями й навичками використання мови в життєво важливих для певного віку сферах й ситуаціях спілкування (рубрика «Види робіт») (*мовленнєва компетентність*).

Реалізація її змісту здійснюється як на спеціальних уроках з розвитку мовлення, так і на уроках засвоєння основ науки про мову, що дає змогу зробити процес формування мовленнєвої компетентності учнів ефективнішим.

Призначення **мовної** змістової лінії здійснюється в процесі засвоєння учнями системних знань про мову й формування на їх основі відповідних умінь як засобу пізнання, спілкування, самовираження людини (*мовна компетентність*).

Соціокультурна змістова лінія є засобом опанування національних, загальнолюдських культурних і духовних цінностей, нормами, які регулюють стосунки між поколіннями, статями, націями, сприяють естетичному й морально-етичному розвитку особистості, органічному входженню її в соціум. Змістове наповнення цієї змістової лінії здійснюється на основі відбору соціокультурних відомостей освітніх галузей «Мови і літератури», "Суспільствознавство", "Мистецтво", а також інших освітніх галузей. Ця змістова лінія передбачає добір, опрацювання й конструювання тематично й стилістично орієнтованих текстів, що забезпечать розвиток комунікативних умінь і навичок (*соціокультурна компетентність*). *Окремо години на реалізацію цієї змістової лінії не виділяються.*

Роль **діяльнісної (стратегічної)** змістової лінії виявляється у формуванні мотивації навчання, здатності організувати свою працю для досягнення результату, дає змогу вибудувати цілеспрямовану лінію поведінки для успішного виконання певного завдання; удосконаленні загальнонавчальних умінь, оволодінні **творчими, естетико-етичними вміннями**, які визначають успішність мовленнєвої діяльності. Загальнонавчальними вміннями передбачено: **загальнопізнавальні вміння** (зокрема інтелектуальні, інформаційні), наприклад, виділення в об'єктах ознак і властивостей, знаходження серед них основних, другорядних; порівняння й зіставлення, аналіз, синтез, узагальнення, оцінювання, класифікація; здійснення бібліографічного пошуку, вміння здобувати інформацію з різноманітних джерел, робота з текстом тощо; **організаційно-контрольні** (володіння способами організації навчальної діяльності (планування, розподіл роботи над певним завданням на етапи, оцінювання проміжних і кінцевих результатів, здійснення відповідних корективів тощо) (*діяльнісна компетентність*).

Реалізація цієї змістової лінії відбувається у процесі роботи над опрацюванням навчального матеріалу мовної, мовленнєвої й соціокультурної змістових ліній, а також використання засвоєного інтелектуально-операційного й ціннісного змісту інших навчальних предметів. *Окремо години на реалізацію діяльнісної змістової лінії теж не виділяються.*

Особливістю змісту пропонованої програми є систематичне використання в процесі опрацювання мовної змістової лінії **внутрішньопредметних зв'язків**: 1) з лексику, фразеологією, прислів'ями й крилатими висловами; 2) з граматику (морфологією й

синтаксисом); 3) з культурою мовлення й стилістикою; 4) з текстом. **Реалізація саме цих зв'язків визначає спрямування мовленнєвого розвитку школярів.**

Здійснення практично на кожному уроці внутрішньопредметного зв'язку із лексикою й фразеологією, прислів'ями, приказками й крилатими висловами забезпечує можливість послідовно збагачувати мовлення учнів цими необхідними засобами. Важливе значення має також послідовне урізноманітнення граматичної будови мовлення школярів на рівні слова, словосполучення й речення. Загальновизнаною є й потреба в тому, щоб мовлення учнів було правильним не лише в правописному аспекті, а й стилістичному, а також в аспекті мовленнєвої культури. При цьому всі означені рівні та аспекти розвитку мовлення школярів можуть повноцінно реалізуватися лише за умови, якщо вони актуалізуються на найвищому рівні – рівні тексту. Саме на цьому рівні здійснюється вдосконалення вмінь досягати комунікативних цілей, тобто того, що має безпосередній вихід на мовленнєву практику.

Не менш важливим у навчанні мови є застосування **міжпредметних зв'язків**. Вони забезпечують інтеграцію мови з іншими предметами, активно впливають на розвиток інтелектуальних і моральних якостей особистості, її свідомості й мислення, комунікативних умінь і навичок.

У зв'язку з цим структурування змісту навчання української мови, як на рівні навчальних програм, так і підручників, з урахуванням зазначених внутрішньо- і міжпредметних зв'язків дає змогу нейтралізувати недоліки традиційної лінійної систематизації й викладу навчального матеріалу в програмах і підручниках, забезпечує можливість систематичного й різнобічного мовленнєвого розвитку учнів протягом усього періоду навчання в загальноосвітньому навчальному закладі.

Добір навчального матеріалу й організація вивчення української мови в основній школі здійснюється на основі застосування й поєднання **основоположних дидактичних і методичних принципів**, що наводяться нижче.

Зокрема *принцип взаємозв'язку навчання, виховання й розвитку* передбачає наявність у змісті й процесі навчання української мови таких елементів, які забезпечують гармонійну реалізацію визначених цим принципом основних загальноосвітніх функцій навчального предмета. Так, окрім навчальної функції, що є провідною, добором системи текстів, тематично визначених соціокультурною змістовою лінією, а також системою передбачених програмою усних і письмових висловлювань має здійснюватися цілеспрямоване *патріотичне, морально-етичне, екологічне, естетичне виховання* учнів, які, зокрема, мають засвоїти, що на них лежить глибока відповідальність за збереження, подальший розвиток української мови й культури як перед нашим народом, так і перед іншими націями світу, а також глибоко усвідомити, що їхня мовленнєва діяльність обов'язково має бути носієм добра, а для цього потрібно виробляти звичку оцінювати її з погляду відповідності загальнолюдським моральним нормам і естетичним критеріям. При цьому розвивальний вплив під час сприймання чужого мовлення й створення власних висловлювань буде тим вищий, чим послідовніше актуалізуватиметься зміст діяльнійшої змістової лінії програми й чим активнішою буде участь учнів у цьому процесі.

Принцип демократизації й гуманізації навчання мови полягає в здійсненні методики партнерського співробітництва вчителя й учня задля досягнення визначеної програмою й прийнятої обома суб'єктами навчання освітньої мети. Це означає, що вчитель будує стосунки з учнями й учні між собою на *основі толерантності, взаємної довіри, теплоти, сердечності*, високо поціновує й заохочує щирі прояви інтелектуальної й емотивної діяльності школяра, що знаходять відображення у таких категоріях, як *самотійність, патріотизм, потяг до істини, до прекрасного, душевність, людяність, добротворча спрямованість, вірність заповітам предків, любов до природи тощо і які*

виявляються не лише на словах, а й підкріплюються відповідними вчинками. Дотримання цього принципу утворює якісні світоглядні, морально-етичні, духовні зрушення в освітній культурі українського суспільства.

Принцип особистісної орієнтації навчання передбачає забезпечення вчителем оптимальних умов для різнобічного мовленнєвого розвитку кожного учня, урахування його індивідуальних особливостей, пізнавальних потреб, інтересів, прагнень, заохочення до самостійності у вивченні української мови, самопізнанні й саморозвитку. З цією метою вчитель заохочує й надає допомогу у визначенні індивідуальної навчальної мети, плануванні й організації роботи над її досягненням учням у міру їх готовності до самостійної пізнавальної діяльності. Найбільш сприятливими для реалізації цього принципу є такі методи та організаційні форми роботи, як дискусія, рольова гра, групова робота, керовані дослідження, проекти, самостійні дослідження, самооцінювання тощо.

Принцип урахування життєвої перспективи, суть якого полягає в презентації інформації, що дає змогу розв'язувати життєві завдання, зокрема відомості із риторики, стилістики й культури мовлення.

Принцип текстотворчості (текстоцентризму) передбачає засвоєння мовних знань і формування мовленнєвих умінь і навичок на основі текстів, усвідомлення структури тексту й функцій мовних одиниць у ньому, формування вмінь сприймати, відтворювати чужі й створювати власні висловлювання, здійснювати міжпредметний зв'язок української мови й інших предметів.

Комунікативно-діяльнісний принцип означає вивчення мови як засобу спілкування і здійснюється у процесі взаємопов'язаного й цілеспрямованого вдосконалення чотирьох видів мовленнєвої діяльності учнів – аудіювання, читання, говоріння й письма. Цей принцип передбачає широке застосування інтерактивних методів навчання, оптимальне поєднання фронтальної, групово-парної та індивідуальної форм організації навчального процесу.

Важливість навчання учнів таких видів мовленнєвої діяльності, як аудіювання (слухання і розуміння) і читання зумовлена постійним зростанням потоку інформації й потребою орієнтуватися в ній, життєвою необхідністю формування в учнів мовленнєвої компетентності в процесі сприймання усних і письмових висловлювань як важливого складника комунікативної компетентності.

Так, чільне місце у формуванні й розвитку мовленнєвих умінь і навичок займає вдосконалення **аудіювання** (слухання-розуміння), що передбачає регулярне використання спеціально підготовлених, цілеспрямованих завдань із розвитку вмінь слухати й розуміти, аналізувати й оцінювати усне висловлювання (його зміст, особливості побудови й мовного оформлення тощо), добір із прослуханої інформації тих її елементів, які необхідні для розв'язання комунікативних завдань. У кожному класі на формування життєво необхідних аудіативних умінь виділяються окремі години. Учні практично знайомляться з різновидами аудіювання (ознайомлювальне, вивчальне, критичне). На основі прослуханих текстів інструктивного характеру доцільно застосовувати завдання, що передбачають короткі відповіді на запитання за змістом тексту, складання плану прослуханого, вибір правильної відповіді з декількох запропонованих, спостереження за мовними виражально-зображувальними засобами; використовувати на уроках тексти художнього, публіцистичного, наукового (науково-навчального, науково-популярного різновидів) та інших стилів для диктантів, переказів, складання діалогів, читання вголос і мовчки, спостережень за мовними засобами, списування тощо.

Важливим аспектом навчання мови є формування навичок **читання мовчки**, практичне ознайомлення з його різновидами (ознайомлювальним, вивчальним, переглядовим). Школярі повинні навчитися читати мовчки незнайомий текст швидше, ніж уголос, розуміти й запам'ятовувати після одного прочитання його фактичний зміст, логічні відношення, закладені в тексті, розуміти його основну думку, позицію автора, сприймати зображувально-виражальні засоби прочитаного твору. Робота з читання також спрямовується на формування

інтересу до читання художніх, науково-популярних, публіцистичних текстів на уроках української мови, обсяг яких повинен збільшуватися з класу в клас. Під час читання вголос важливо передбачати комунікативний аспект цього виду мовленнєвої діяльності й розвивати в учнів уміння орієнтувати швидкість читання, чіткість вимови, виразність, інтонаційну правильність на можливості, інтереси й потреби слухача, виробляти вміння виражати за допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, стилю тексту, авторського задуму тощо. У кожному класі на формування життєво необхідних умінь з цього виду мовленнєвої діяльності виділяються також окремі години.

Говоріння як вид мовленнєвої діяльності передбачає формування й розвиток умінь і навичок діалогічного й монологічного мовлення.

Формування умінь і навичок говоріння здійснюється в процесі заучування учнями невеликих текстів, віршів, загадок, прислів'їв, приказок, матеріалів для рольових ігор тощо; складання відповідей на основі почутого або прочитаного тексту, усних повідомлень і відповідей на лінгвістичну тему тощо; переказування почутого або прочитаного (докладно, стисло, вибірково) текстів різних типів, стилів і жанрів мовлення; складання діалогів і монологічних висловлювань різних типів, стилів і жанрів мовлення.

Навчання української мови передбачає розвиток навичок **письма**, написання робіт творчого характеру, серед яких усні й письмові перекази й твори різних типів, стилів і жанрів мовлення. При чому оцінюється зміст і мовне оформлення (грамотність). Перекази й твори виступають підготовчими вправами до оволодіння учнями життєво необхідними жанрами мовлення (конспект, реферат, доповідь, виступ на зборах, під час дискусії, рецензія тощо). Для активізації мовленнєвої діяльності школярів відповідно до соціокультурної змістової лінії передбачено надавати перевагу таким темам для створення самостійних висловлювань, які *були б пов'язані з життєвим досвідом учнів, зацікавлювали б їх, викликали інтерес, прагнення поділитися думками, зближували реальну й навчальну мовленнєву діяльність, мали б чітке виховне спрямування тощо.*

Заняття з української мови треба будувати так, щоб кожен із проведених видів робіт виконував свою роль у формуванні певного комунікативного вміння, щоб учні успішно оволодівали і монологічним, і діалогічним мовленням, спираючись *на знання про текст, види мовленнєвої діяльності, стилі, типи, жанри мовлення, ситуацію спілкування, набували культури мовлення й спілкування.*

Комунікативна діяльність має здійснюватися в ході розв'язання учнями системи усних і письмових мовленнєвих завдань, розташованих у порядку наростання їх складності. Для надання школярам більше можливостей спілкуватися, висловлювати власні думки й почуття, необхідно, зокрема, ширше впроваджувати групову форму проведення занять, індивідуалізувати й диференціювати систему письмових робіт.

Соціокультурний принцип вимагає вивчення мови на основі створеної українським народом оригінальної і яскравої культури, відображеної в міфології, традиціях і звичаях, усній народній творчості, у творах красного письменства, а також акумульованої в перекладних літературних творах культур інших народів, трансформація *учнем* відомостей з мови, літератури, історії та інших предметів, власного життєвого досвіду, що здійснюється у процесі підготовки усних і письмових творів, під час виконання творчих робіт інших жанрів, у власний погляд на життя, переконання, світоглядні настанови, ідеали, у знання культурних реалій, які забезпечують органічне входження в суспільство, визначення свого місця в ньому, реалізацію потенційних можливостей особистості. З цією метою ретельно добираються, конструюються й систематизуються тексти з виразним виховним спрямуванням і відповідна тематика творчих робіт, що передбачає формування патріотичних, морально-етичних, екологічних переконань і естетичних смаків.

Принцип органічного поєднання навчання мови й мовлення як засобу й способу мовленнєвої діяльності, її змісту й форми означає, що вивчення мовних понять, правописних правил, орфоепічних норм є не самоціллю, а засобом досягнення основної освітньої мети. Тому вивчення мовних понять, явищ, закономірностей, норм, по-перше, має здійснюватися не ізольовано від мовлення, а на основі тексту

(висловлювання) як результату мовленнєвої діяльності, по-друге, передбачати застосування вивченого в мовленнєвому процесі. По-третє, формування мовленнєвої компетентності повинно здійснюватися в ході аналізу актуальних навчальних і життєвих проблем, у розв'язанні яких учні бачать особистісний сенс, унаслідок чого формуються їхні пізнавальні мотиви щодо вивчення мови. Дотриманням цього принципу долається формальний характер мовної освіти.

Принцип здійснення поліфункціональності української мови в процесі навчання – комунікативної, пізнавальної, культуроносної, експресивної, естетичної, креативної тощо – засвідчує й реалізує, за умови вмілого його використання, невичерпні потенційні освітні можливості української мови, які визначають виняткову роль цього навчального предмета. Тому для реалізації цього принципу необхідний *комплект навчальних засобів*, який задовольняв би освітні потреби школярів, *різнобічна система завдань і вправ*, що передбачає актуалізацію й реалізацію зазначених функцій мови, а також *високий професійний рівень учителя*, спроможного керувати процесом здійснення зазначеного принципу.

Принцип практичної спрямованості навчання знаходить вияв зокрема в різнобічному й систематичному збагаченні мовлення учнів лексичними, фразеологічними, граматичними, стилістичними та іншими виражальними засобами мови, що мають здійснюватися в процесі реалізації міжпредметних, внутрішньопредметних зв'язків і забезпечити стабільний приріст та розширення лексичного запасу учнів, урізноманітнення граматичної будови їхнього мовлення, удосконалення вправності учнів у слововживанні, доборі найдоцільніших синонімів на рівні лексеми, словосполучення, фразеологізму, речення в конкретному контексті й ситуації спілкування тощо. Окрім того, передбачається цілеспрямоване використання вивчених мовних понять, явищ, норм у сконструйованих реченнях, мікротекстах і текстах, щоб забезпечити формування комунікативних умінь і навичок. Велике значення надається самостійності учнів у виборі тем висловлювань, вираженню особистого ставлення до предмета висловлювання.

Враховуючи наявність в учнів спеціальної школи порушень сенсорної сфери та пов'язаних з ними певних особливостей навчально-пізнавальної діяльності, завданнями корекційно-розвиткової роботи на уроках української мови є:

- подолання вербалізму та формалізму знань;
- корекція і компенсація вторинних відхилень у розвитку сліпої та слабозорої дитини через уточнення наявних і формування нових уявлень про навколишній світ, розвиток розумової діяльності, пам'яті та уваги;
- корекція порушень і розвиток фонематичного слуху, розвиток орфографічної пильності, зв'язного усного і писемного мовлення;
- розвиток уміння знаходити причинно-наслідкові зв'язки, виділяти головне, узагальнювати, робити висновки;
- розвиток комунікативних навичок;
- розвиток дрібної моторики, розвиток просторових уявлень, зорово-моторної координації, тренування уміння орієнтуватися в малому просторі.

У програмі подано орієнтовний розподіл годин і резерв годин для використання на розсуд учителя, який має змогу за потреби вносити деякі корективи (години можуть використовуватися на засвоєння недостатньо вивченого або забутого, проведення консультацій, індивідуальних занять з учнями тощо).

8-й клас
(105 год, 3 год. на тиждень)
(5 год. – резерв годин для використання на розсуд учителя)

Мовленнєва змістова лінія

№ п\п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня мовленнєвої компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Мовленнєва змістова лінія				
1	20 (заг.)	<p style="text-align: center;">Відомості про мовлення</p> <p>Повторення відомостей про мовлення, текст, стилі, жанри й типи мовлення; засоби міжфразного зв'язку в тексті. Різновиди аудіювання: ознайомлювальне, вивчальне, критичне.</p> <p>Особливості будови опису місцевості, пам'яток історії й культури.</p> <p>Жанри мовлення: оповідання, повідомлення, тематичні виписки, конспект прочитаного, протокол, витяг із протоколу, інтерв'ю, особливості їх будови.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>усвідомлює такі поняття, як види, форми мовлення, вимоги до мовлення, складники ситуації спілкування; розрізняє різновиди аудіювання й читання;</p> <p>аналізує текст, його основні ознаки й будову;</p> <p>визначає види зв'язку речень у тексті, загальні мовні засоби міжфразного зв'язку (<i>повторення й узагальнення знань</i>);</p> <p>розрізняє стилі (розмовний, художній, науковий, офіційно-діловий, публіцистичний), сферу їх використання, типи (розповідь, опис місцевості, пам'яток історії і культури, роздум) і жанри мовлення (оповідання, повідомлення, тематичні виписки, конспект, протокол, витяг із протоколу, інтерв'ю);</p> <p>виявляє стилістичні помилки в тексті й виправляє їх.</p>	<p>Активізація пізнавальної та мовленнєвої діяльності.</p> <p>Повторення та уточнення понять про стилі, типи та жанри мовлення.</p> <p>Удосконалення вміння орієнтуватися у мовленнєвій ситуації, сферах спілкування, планувати і реалізовувати задум висловлювання.</p> <p>Формування навичок осмислювати почуте й прочитане, робити короткі записи (тематичні виписки) в процесі слухання і читання; робити висновки, висловлювати власну думку щодо сприйнятого.</p> <p>Поглиблення уявлення про основні понять, термінів, визначень.</p> <p>Формування навичок розрізнення та адекватного використання жанрово-стильових особливостей мовлення.</p> <p>Підвищення рівня мовленнєвого розвитку.</p> <p>Розвиток аналітико-синтетичної, причинно-наслідкової, оцінювальної діяльності.</p> <p>Подолання вербалізму знань.</p>
2		Види робіт	Учень (учениця):	

	<p><u>Сприймання чужого мовлення:</u> <i>Аудіювання (слухання-розуміння)</i> Слухання-розуміння текстів, що належать до стилів: розмовного, художнього, офіційно-ділового, публіцистичного, наукового; типів: розповідь, опис (зокрема опис місцевості, пам'яток історії й культури), роздум; жанрів мовлення (оповідання, стаття, повість, п'єса, нарис, замітка, вірш, байка), різноманітні жанри фольклору. Сприймання на слух текстів, які містять аргументацію для підтвердження двох чи більше поглядів, думок; також прямо виражену спонукальну інформацію.</p>	<p>розуміє фактичний зміст, тему та основну думку висловлень інших людей з одного прослуховування (розповіді, лекції, повідомлення, телепередачі та ін.), слідкуючи за особливостями їх змісту й мовного оформлення (тривалість звучання художнього тексту 700-750 слів 6-7 хв., інших стилів обсягом 600-650 слів – 5-6 хв.); визначає причинно-наслідкові зв'язки, зображувально-виражальні засоби в текстах, складніших за змістом, ніж у попередніх класах; користується з певною метою залежно від мовленнєвої ситуації різними видами слухання: <i>ознайомлювальним</i> (розуміє загальний зміст повідомлення), <i>вивчальним</i> (усвідомлює всі елементи почутого й запам'ятовує їх, розрізняє основну і другорядну інформацію), <i>критичним</i> (творчо, критично формулює власні судження); визначає зображувально-виражальні засоби тексту (зокрема помічає мовні засоби, що забезпечують зв'язність тексту); аргументи, використані в тексті для підтвердження двох чи більше поглядів, думок; прямо виражену спонукальну інформацію в тексті; формулює висновки щодо сприйнятого, оцінює прослухане, співвідносячи його із задумом мовця, своїм життєвим досвідом).</p>	<p>Удосконалення умінь уважно слухати текст, розуміти, запам'ятовувати з одного прослуховування його зміст, визначати тему та основну думку твору, оцінювати почуте, помічати особливості мовної форми. Удосконалення використання всіх збережених аналізаторів. Розвиток слухової пам'яті, збагачення та уточнення словникового запасу учнів. Формування предметних та просторових уявлень. Розвиток оцінювальної діяльності. Подальший розвиток та удосконалення основних процесів пізнавальної діяльності (аналіз, синтез, порівняння, класифікація, узагальнення). Подолання порушень усного та писемного мовлення.</p>
--	--	---	---

		<p>Читання мовчки і вголос Читання мовчки текстів, що належать до стилів: розмовного, художнього, офіційно-ділового, наукового, публіцистичного; типів: розповідь, опис (зокрема опис місцевості, пам'яток історії й культури), роздум; жанрів мовлення (оповідання, стаття, повість, п'єса, нарис, замітка, вірш, байка), різноманітних жанрів фольклору. Сприймання в прочитаному тексті різноманітної аргументації під час обговорення певної проблеми; також прямо вираженої спонукальної інформації. Вивчальне читання (практично). Робота з книжкою: передмова в книжці.</p>	<p>Учень (учениця): читає мовчки незнайомий текст, складніший і довший, ніж у попередніх класах (швидкість читання – 130-230 слів за хв.); користується з певною метою залежно від мовленнєвої ситуації <i>вивчальним</i> різновидом читання (глибоко проникаючи в зміст тексту, розуміє взаємозв'язок, послідовність його композиції, з'ясовує незрозумілі фрази, дає власні визначення, максимально повно охоплює нову інформацію, визначає основне й другорядне в тексті, причинно-наслідкові зв'язки між явищами); розрізняє в тексті прямо виражену спонукальну інформацію, різноманітну аргументацію під час обговорення певної проблеми; робить короткі записи (план, тематичні виписки, конспект) у процесі читання; ставить самостійно запитання під час читання й шукає на них відповідь; оцінює прочитане з погляду змісту, форми, авторського задуму й мовного оформлення.</p>	<p>Удосконалення навичок роботи з текстом: вдумливо читати, розуміти зміст тексту, послідовність його викладу, визначає основне й другорядне в тексті, причинно-наслідкові зв'язки між явищами</p> <p>Розвиток планувальної діяльності. Активізація мовленнєвої діяльності на основі прочитаних текстів.</p> <p>Удосконалення навичок аналітико-синтетичної діяльності. Розвиток довільної уваги, уважності до елементів будь-якого тексту.</p> <p>Розвиток навичок самоаналізу, самоконтролю, самооцінки.</p> <p>Розвиток навичок самостійного оцінювання прочитаного тексту його новизни та виразності мовного оформлення.</p>
--	--	--	--	--

	<p>Виразне читання вголос художніх, наукових, публіцистичних, ділових текстів, що належать до таких жанрів мовлення: стаття, оповідання, повість, нарис, п'єса, замітка, легенда, байка, вірш, пісня, прислів'я й приказки (вивчення деяких напам'ять або близько до тексту).</p>	<p>Учень (учениця): виразно читає вголос знайомі (складніші за сприйняттям, ніж у попередніх класах) і незнайомі тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення, з достатньою швидкістю (80-120 слів за хв.), відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм, виражаючи за допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, стилю тексту, авторський задум; оцінює прочитаний уголос текст із погляду його змісту, форми, задуму й мовного оформлення.</p>	<p>Вироблення навичок виразного читання вголос знайомих і незнайомих текстів. Удосконалення інтонаційної правильності, достатньої швидкості, уміння виражати з допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, стилю тексту, авторського задуму та ін. Активізація використання всіх збережених аналізаторів (слуху, залишкового зору, дотику). Розвиток оцінювальної діяльності. Формування слухового контролю за власною вимовою.</p>
3	<p><u>Відтворення готового тексту:</u> Перекази за складним планом. Говоріння: Вибірковий переказ розповідного тексту з елементами опису пам'яток історії й культури в художньому стилі. Стислий переказ тексту публіцистичного стилю (зокрема на основі прослуханих телепередач). Письмо: Стислий переказ розповідного тексту з елементами опису місцевості в художньому стилі. Докладний переказ розповідного тексту з елементами опису пам'яток історії й культури в публіцистичному стилі.</p>	<p>Учень (учениця): переказує докладно, вибірково й стисло (усно чи письмово) прослуханий або прочитаний текст художнього й публіцистичного стилів мовлення обсягом (для докладного переказу 250-300 слів, стислого й вибіркового – в 1,5-2 рази більше), підпорядковуючи висловлення темі та основній думці, дотримуючись композиції, мовних, стильових особливостей та авторського задуму, уникає стилістичних помилок; знаходить і виправляє недоліки в змісті, побудові й мовному оформленні висловлення; оцінює текст щодо його змісту, форми, авторського задуму й мовного оформлення.</p>	<p>Удосконалення навичок усного і письмового переказу текстів художнього і публіцистичного стилів відповідно вивчених вимог. Формування навичок самостійного складання складного плану готового тексту. Удосконалення вмінь виправляти помилки у власних висловлюваннях і редагувати їх. Розвиток змістовності, логічної послідовності, виражальних засобів, завершеності самостійних висловлювань. Розширення та поглиблення просторових уявлень на матеріалі, який вивчається. Розвиток оцінювальної діяльності</p>

4		<p><u>Створення власних висловлювань</u></p> <p>Діалогічне мовлення:</p> <p><i>Діалог</i>, складений на основі телепередач, дібраних запитань за текстом, як обмін думками, повідомлення, відповідно до створеної в класі ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів, дискусійного характеру, його розігрування в різних стилях мовлення.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>складає діалог (орієнтовно 10-12 реплік для двох учнів) як обмін думками, повідомлення на основі самостійно дібраних запитань за текстом, прослуханих телепередач, що містять розповідь чи роздум дискусійного характеру;</p> <p>додає чи змінює окремі репліки діалогу відповідно до зміненої ситуації спілкування;</p> <p>підтримує діалог, використовуючи репліки для стимулювання, формули мовленнєвого етикету, демонструючи певний рівень вправності в процесі діалогу (стилість, виразність, доречність тощо), дотримуючись норм української літературної мови;</p> <p>обирає самостійно аспект запропонованої теми, висловлюючи особисту думку щодо її обговорення, використовуючи цікаві, переконливі аргументи на захист своєї позиції, із власного життєвого досвіду, змінюючи свою думку в разі незаперечних аргументів іншого;</p> <p>оцінює текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p>	<p>Розвиток діалогічного мовлення.</p> <p>Удосконалення вмінь складати та розігрувати діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування, вести діалоги різних функціональних стилів.</p> <p>Формування вмінь ініціювати в діалозі репліки, вчасно та змістовно відповідати на запитання співрозмовника.</p> <p>Виховання намагання ставити перед собою і досягати комунікативної мети в діалозі.</p> <p>Сприяти збагаченню активного словника учнів.</p> <p>Доречне використання міміки й жестів під час діалогу.</p> <p>Удосконалення навичок просторового орієнтування.</p> <p>Підвищення загальної культури усного та писемного монологічно-діалогічного мовлення.</p> <p>Формування та постійне удосконалення норм літературної мови, використання формул мовленнєвого етикету.</p> <p>Розвиток оцінювальної діяльності.</p> <p>Подолання формалізму уявлень.</p>
---	--	--	---	--

	<p>Монологічне мовлення: <i>Твори</i> за складним планом.</p> <p>Говоріння: Твір-опис місцевості (вулиці, села, міста) на основі особистих спостережень і вражень у художньому стилі. Твір-опис пам'яток історії й культури за картиною в публіцистичному стилі. Повідомлення на тему про мову, що вимагає зіставлення й узагальнення матеріалу в науковому стилі.</p> <p>Письмо: Твори-описи місцевості (вулиці, села, міста), пам'яток історії й культури на основі особистих спостережень і вражень у художньому стилі.. Конспект прочитаного науково-навчального тексту; тематичні виписки. Інтерв'ю в публіцистичному стилі. <i>Ділові папери.</i> Протокол. Витяг із протоколу.</p>	<p>Учень (учениця): складає усні й письмові твори (за складним планом, обираючи відповідний ситуації спілкування й комунікативного завдання стиль мовлення (розмовний, художній, науковий, публіцистичний, офіційно-діловий), використовуючи різні типи мовлення (зокрема твір-опис місцевості, твір-опис пам'яток історії й культури) і жанр мовлення (конспект прочитаного, тематичні виписки, інтерв'ю, протокол, витяг із протоколу); використовує засоби образності в тексті, передає причинно-наслідкові зв'язки; додержується основних вимог до мовлення й правил спілкування; знаходить і виправляє недоліки в змісті, будові й мовному оформленні власного й чужого висловлення; оцінює текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p>	<p>Удосконалення усного і писемного мовлення різних типів і жанрів.</p> <p>Формування вміння підпорядковувати власне висловлювання темі і основній думці, використовувати в ньому вивчені мовні засоби зв'язку між реченнями.</p> <p>Удосконалення комунікативної діяльності.</p> <p>Розширення та поглиблення просторових уявлень на матеріалі, який вивчається.</p> <p>Формування навичок образного мислення.</p> <p>Розвиток і уточнення зорового уявлення про предмети.</p> <p>Удосконалення вмінь виправляти помилки у власних висловлюваннях і редагувати їх.</p> <p>Розвиток оцінювальної діяльності.</p> <p>Розвиток навичок ділового мовлення. Подолання вербалізму уявлень.</p>
<p>Міжпредметні зв'язки. Роздуми з елементами аналізу художнього твору, письмова порівняльна й групова характеристики літературних героїв (література).</p>			

Мовна змістова лінія

№ п\п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня мовної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1	70 (заг.) 1	Вступ Мова – найважливіший засіб спілкування, пізнання і впливу.	Учень (учениця): усвідомлює значення мови як найважливішого засобу пізнання, спілкування і впливу.	Сформувати поняття про мову як найважливіший засіб спілкування, пізнання і впливу. Корекція зв'язного мовлення. Формування навичок вимови відповідно до мовленнєвих можливостей з опорою на еквіваленти рідної мови.
2	10	Повторення та узагальнення вивченого Морфологія й орфографія. Основні правила правопису (за вибором учителя).	Учень (учениця): визначає в реченні вивчені частини мови, граматичні ознаки їх, правопис; правильно й доцільно використовує вивчені поняття у власних висловленнях; аргументує належність слова до певної групи лексики; використовує доречно в мовленні вивчені групи лексики, фразеологізми; користується словниками різних видів.	Удосконалення вміння розпізнавати в реченні вивчені частини мови, їх граматичні ознаки. Закріплення вміння усвідомленого вживання в мовленні вивчених понять і термінів. Розширення мовознавчого світогляду. Формування вміння доцільного слововживання. Виховування уважності, правописної пильності. Формування уявлень на основі відповідності між словом і конкретним образом предмета. Збагачення та уточнення словникового запасу учнів.
3	7	Прийменник як службова частина мови. Прийменник як засіб зв'язку слів у словосполученні й реченні. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Види прийменників за будовою.	Учень (учениця): знаходить прийменники в реченні; відрізняє їх від сполучників і часток; правильно поєднує з іменниками; застосовує правила правопису	Формування вміння розрізняти самостійні та службові частини мови. Удосконалення навичок співвіднесення прийменників із просторовими уявленнями. Формування звички самостійно

		<p>Непохідні і похідні прийменники. Правопис прийменників. Написання похідних прийменників разом, окремо і через дефіс. Внутрішньопредметні зв'язки: Лексикологія й фразеологія <i>Синонімічні й антонімічні прийменники.</i> Синтаксис. <i>Прийменниково-іменникові конструкції в ролі членів речення.</i> Культура мовлення. <i>Особливості вживання деяких прийменників з іменниками, числівниками, займенниками. Прийменники-синоніми як засіб милозвучності мови (в-у, з-зі-із-зо).</i> Міжпредметні зв'язки. <i>Використання прийменниково-іменникових конструкцій у художніх і наукових текстах (література, історія, географія, фізика, хімія).</i></p>	<p>прийменників; знаходить і виправляє помилки в їх правописі; аналізує тексти щодо правильності використання прийменників із відмінковими формами іменників; складає речення з різноманітними прийменниково-іменниковими конструкціями; редагує тексти щодо правильності використання прийменникових засобів милозвучності мовлення.</p>	<p>виправляти помилки у власних письмових роботах. Розвиток спостережливості, пам'яті, уваги. Розвиток слухової, зорової пам'яті. Виховання орфографічної пильності. Формування уявлень на основі відповідності між словом і конкретним образом предмета. Удосконалення вміння використовувати на практиці теоретичні відомості. Подолання вербалізму знань.</p>
4	7	<p>Сполучник як службова частина мови. Види сполучників за будовою, походженням. Використання сполучників у простому і складному реченнях: сполучники сурядності й підрядності. Правопис сполучників. Написання сполучників разом та окремо. Розрізнення сполучників і однозвучних слів. Внутрішньопредметні зв'язки: . Лексикологія й фразеологія. <i>Синонімічні й антонімічні сполучники.</i> Міжпредметні зв'язки. <i>Використання похідних складених сполучників у наукових текстах (історія, географія, біологія,</i></p>	<p>Учень (учениця): знаходить сполучники в реченні; відрізняє їх від прийменників і часток; визначає види сполучників за будовою, способом використання в простому й складному реченнях; правильно пише сполучники; помічає й виправляє помилки в їх написанні; правильно аналізує наукові тексти щодо функції в них похідних складених сполучників; використовує сполучники у власних висловленнях відповідно до функціонального призначення,</p>	<p>Формування вміння визначати види сполучників за будовою, способом використання в простому й складному реченнях, спираючись на зорове, слухове та тактильне сприйняття. Розвиток орфографічної пильності. Усвідомлення доцільного використання сполучників у власних висловленнях відповідно до функціонального призначення. Удосконалення культури усного і писемного мовлення. Формування уявлень на основі відповідності між словом і конкретним образом предмета. Удосконалення вміння правильно</p>

		<i>хімія, фізика, математика).</i>	складаючи прості і складні речення; редагує речення, доцільно замінюючи сполучники синонімічними.	інтонувати речення, до складу яких входять сполучники.
5	7	<p>Частка як службова частина мови. Розряди часток за значенням. Правопис часток. Не і ні з різними частинами мови. (узагальнення). Написання часток -бо, -но, -то, -от, -таки.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки: Лексикологія й фразеологія. <i>Синонімічні та антонімічні частки.</i></p> <p>Міжпредметні зв'язки. <i>Використання часток як виражального засобу в художніх творах (література).</i></p>	<p>Учень (учениця): знаходить частки в реченні, відрізняє від інших службових частин мови; визначає частки за їх роллю в реченні; правильно пише частки; знаходить і пояснює орфограми в частках за допомогою правил; самостійно знаходить і виправляє помилки в правописі; аналізує тексти щодо використання в них часток як виражального засобу; редагує тексти щодо правильності використання модальних часток; створює висловлювання, правильно використовуючи частки.</p>	<p>Вироблення вміння розпізнавати частки в реченні, відрізняти їх від інших службових частин мови. Формування вміння обґрунтовувати вибір написання часток відповідним орфографічним правилом. Розвиток спостережливості, пам'яті, уваги. Удосконалення орфографічних умінь і навичок. Формування уявлень на основі відповідності між словом і конкретним образом предмета. Сприяти збагаченню активного словника учнів. Розвиток орфографічної вправності. Підвищення рівня мовленнєвої практики. Розвиток функцій та операцій, що забезпечують взаємодію аналізаторних систем (слухової, зорової, мовнорухової, сенсомоторної, кінестетичної).</p>
6	4	<p>Вигук як особлива частина мови. Групи вигуків за значенням. Дефіс у вигуках. Кома і знак оклику при вигуках. Внутрішньопредметні зв'язки: Лексикологія й фразеологія. <i>Найуживаніші фразеологізми (зокрема</i></p>	<p>Учень (учениця): знаходить вигуки в реченні; визначає належність вигуку до відповідної групи за значенням; відрізняє їх від часток; правильно пише вигуки з орфограмами й розставляє розділові</p>	<p>Формування усвідомленого поняття про вигук як особливу частину мови. Удосконалення вміння й навичок знаходити вигуки в реченні, відрізняти їх від часток, аналізувати тексти щодо ролі в них вигуків, спираючись на</p>

		<p>приказки й прислів'я) з вигуками.</p> <p>Культура мовлення. Правильне читання речень із вигуками. Міжпредметні зв'язки. Використання вигуків як засобу виразності в художніх творах (література).</p>	<p>знаки при них; пояснює написання вигуків з орфограмами й пунктограмами; аналізує тексти щодо ролі в них вигуків; доречно використовує вигуки у власному мовленні.</p>	<p>зорове, слухове та тактильне сприйняття. Вчити доречно вживати вигуки в мовленні, правильно розставляти розділові знаки в реченнях із вигуками. Удосконалення навичок правильного інтонування речень, що містять вигуки. Розвиток уваги, пам'яті, емоційної сфери. Доречне використання міміки й жестів при вживанні вигуків.</p>
7	10	<p>Синтаксис. Пунктуація Словосполучення й речення. Словосполучення. Будова й види словосполучень за способами вираження головного слова. Види зв'язку в словосполученні. Речення. Речення прості й складні (повторення), двоскладні й односкладні. Внутрішньопредметні зв'язки: Грамматика. Спостереження за використанням вивчених частин мови в ролі головного й залежного слова. Грамматична помилка та її умовне позначення (практично). Культура мовлення. Практичне засвоєння словосполучень, у яких допускаються помилки у формі залежного слова; синонімічність словосполучень різної будови. зворотний порядок слів як засіб виразності мовлення.</p>	<p>Учень (учениця): розрізняє поняття синтаксис й пунктуація, головне й залежне слова в словосполученні; визначає види зв'язку в словосполученні; будує речення різних видів; інтонує правильно речення різних видів, беручи до уваги й логічний наголос для передачі різних змістових та емоційних відтінків значення; аналізує й оцінює виражальні можливості словосполучень і речень різних видів; правильно ставить розділові знаки; обґрунтовує використання їх за допомогою вивчених правил; конструює словосполучення і речення різних видів, а також синонімічні; редагує тексти, надаючи їм більшої</p>	<p>Сприяти усвідомленому розрізненню понять «синтаксис і пунктуація». Удосконалення вмінь визначати головне і залежне слова у словосполученні, види зв'язку між ними. Розвиток умінь розрізняти речення за метою висловлювання, емоційністю, кількістю граматичних основ, наявністю другорядних членів. Формування уявлень на основі відповідності між словом і конкретним образом предмета. Формування вміння аналізувати, конструювати й використовувати в мовленні речення різних видів. Виховання культури усного і писемного мовлення. Формування орфографічної та пунктуаційної грамотності.</p>

		<i>Міжпредметні зв'язки. Інверсія в художньому творі (література).</i>	виразності за допомогою вивчених мовних засобів; використовує виражальні можливості речень вивчених видів у власному мовленні.	
--	--	--	--	--

8	14	<p>Просте речення. Двоскладне речення. Головні і другорядні члени речення Підмет і присудок. Способи вираження підмета. Простий і складений присудок (іменний і дієслівний). Способи вираження присудка. Узгодження головних членів речення. Речення поширені і непоширені (повторення). Порядок слів у реченні. Логічний наголос. Означення, додаток і обставини як другорядні члени речення (повторення). Прикладка як різновид означення. Види обставин (за значенням), способи їх вираження. Порівняльний зворот. Правопис: Тире між підметом і присудком. Написання непоширених прикладок через дефіс; прикладки, що беруться в лапки. Виділення порівняльних зворотів комами. Внутрішньопредметні зв'язки: Культура мовлення й стилістика. Дотримання порядку слів у реченні, логічного наголосу. Правильне використання форм присудка при підметі, вираженому словосполученням або складноскороченим словом. Стилiстична роль означень і порівняльних зворотів у художньому мовленні.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Епітет і порівняння як художні прийоми (література).</p>	<p>Учень (учениця): розрізняє головні і другорядні члени речення; визначає види присудків, обставин у реченнях, прикладку як різновид означення, способи вираження підмета, присудка й обставин; пише прикладки відповідно до орфографічних норм і обґрунтовує написання; правильно ставить розділові знаки між підметом, присудком і при порівняльних зворотах; обґрунтовує їх за допомогою вивчених правил; знаходить і виправляє орфографічні та пунктуаційні помилки на вивчені правила; аналізує будову простого двоскладного речення, будову тексту, засоби зв'язку речень у ньому; оцінює виражальні можливості простого двоскладного речення в текстах різних стилів; удосконалює будову розповідного тексту з елементами опису для зацікавлення слухачів, використовуючи засоби зв'язку речень у тексті; правильно будує висловлення на певну соціокультурну тему, використовуючи відповідну його будову, вивчені засоби зв'язку речень; створює тексти різних стилів, використовуючи синонімічні конструкції.</p>	<p>Формування умінь і навичок визначати структуру простого двоскладного речення, знаходити й характеризувати головні й другорядні члени речення. Виховувати орфографічну пильність. Формування вміння доречно вживати в мовленні речення з різними видами головних і другорядних членів. Удосконалення вмінь знаходити і пояснювати за допомогою пунктуаційних правил вивчені пунктограми. Удосконалення інтонаційної вправності. Розвиток спостережливості, пам'яті, уваги. Удосконалення пунктуаційної вправності. Удосконалення вміння зображувати схеми простого речення шрифтом Брайля. Конкретизація уявлень про навколишній світ.</p>
---	----	---	---	--

9	10	<p>Односкладне речення. Односкладні прості речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, узагальнено-особові, неозначено-особові, безособові) і підмета (називні). Односкладне речення як частина складного речення. Повні й неповні речення. Незакінчені речення, їх стилістичні функції. Правопис. Тире в неповних реченнях. Внутрішньопредметні зв'язки: Культура мовлення. <i>Речення двоскладні і односкладні різних видів як синтаксичні синоніми. Уживання в описах називних речень для позначення часу й місця.</i> <i>Використання неповних речень у діалозі, а також у складних реченнях для уникнення невиправданих повторень. Правильне інтонування неповних речень.</i></p> <p>Міжпредметні зв'язки. Односкладні й неповні речення як виражальний засіб у художніх творах (література).</p>	<p>Учень (учениця): розрізняє односкладні й неповні речення, виділяє їх з-поміж інших видів речень; визначає види односкладних речень (також у складних реченнях); оцінює виражальні можливості й роль односкладних і неповних речень у текстах художнього, розмовного, публіцистичного стилів; розрізняє неповні і незакінчені речення; правильно інтонує неповні речення; ставить правильно тире в неповних реченнях і обґрунтовує його використання; знаходить і виправляє пунктуаційні помилки на вивчені правила; конструює односкладні речення вивчених видів, а також неповні речення; правильно використовує їх у власному мовленні; правильно будує текст на соціокультурну тему, використовуючи виражальні можливості односкладних і неповних речень.</p>	<p>Вироблення умінь розрізняти односкладні й неповні речення. Формування вміння правильно визначати види односкладних речень. Розвиток умінь і навичок учнів розпізнавати вивчені поняття, визначати їх суттєві ознаки чи пояснювати за допомогою вивчених правил, правильно будувати й використовувати в мовленні односкладні речення, правильно ставити розділові знаки відповідно до вивчених пунктуаційних правил. Удосконалення орфографічної й пунктуаційної грамотності.</p> <p>Вироблення вправності при аналізі й конструюванні односкладних речень.</p> <p>Сприяти доречному використанню односкладних речень з певною стилістичною метою у мовленні. Удосконалення культури усного й писемного мовлення. Виховання інтонаційної виразності мовлення. Розширення та деталізація словесної пам'яті.</p>
10	10	<p>Узагальнення й систематизація вивченого про частини мови, їх правопис і використання в мовленні. Повторення відомостей про словосполучення й просте</p>	<p>Учень (учениця): визначає в реченні всі частини мови, називаючи їх граматичні ознаки;</p>	<p>Удосконалення вмінь та навичок розпізнавати вивчені частини мови в реченні, правильно вживати в мовленні. Формування вміння обґрунтовувати вибір</p>

		речення.	<p>правильно пише й пояснює орфограми; самостійно помічає й виправляє помилки в усному й писемному мовленні; систематизує вивчені відомості зі синтаксису й пунктуації; правильно використовує їх у власному мовленні; доцільно застосовує виражальні можливості синтаксичних засобів для досягнення комунікативної мети.</p>	<p>написання відповідним орфографічним правилом. Сприяти збагаченню активного словника учнів. Подальший розвиток та удосконалення основних процесів пізнавальної діяльності (аналіз, синтез, порівняння, класифікація, узагальнення). Виховання орфографічної та пунктуаційної грамотності й пильності.</p>
--	--	----------	--	--

Соціокультурна змістова лінія

Орієнтовний зміст навчального матеріалу			Орієнтовні вимоги до рівня соціокультурної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Сфери відношень	Тематика текстів			
Я і українська мова й література.	Найвидатніші постаті в українській культурі. Письменники про українську мову.	«Мова – втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова (М. Рильський)».	Учень (учениця): сприймає, аналізує, оцінює прочитані чи почуті відомості й добирає й використовує ті з них, які необхідні для досягнення певної комунікативної мети;	Розвиток умінь усно послідовно висловлювати свої думки з використанням наявного рівня мовно-рухових можливостей у процесі розповіді та переказів прочитаного або почутого. Виховання усвідомленого почуття гордості за свою країну, повагу до її історії, культури, історичних пам'яток, сімейних цінностей. Розширення кругозору учнів. Адекватність використання слів та виразів у мовленні.
Я і Батьківщина (її природа, історія).	Любов до природи. Екологічний стан природи в Україні. Охорона довкілля. «Червона книга».	«Ми є. Були. І будемо ми. Й Вітчизна наша з нами» (І.Багряний), «Земля не вибачає байдужості».	використовує українську мову як засіб формування ціннісної позиції щодо громадянського патріотизму, любові до Батьківщини й української природи, почуття гордості за свою країну, поваги до її історії, культури й історичних пам'яток, сімейних цінностей,	Корекція мовлення у процесі комунікативних ситуацій. Розвиток самоконтролю за мовленням у спілкуванні у школі та поза неї. Виховання любові до природи.
Я і національна культура (звичаї, традиції, свята, культура взаємин, українська пісня).	Роль народних традицій, вірувань, релігії, християнської моралі, свят, міфології, фольклорної творчості, художньої літератури у формуванні світогляду українців. Унесок українців у світову культуру. Збагачення української культури духовними скарбами інших народів.	«Людина створила культуру, а культура – людину», «Традиційні ремесла й промисли українців», «Володимирський собор – перлина українського церковобудування», «Покликання людини: пізнавати істину, творити добро, примножувати красу».		
Я і мистецтво	Архітектурна традиція на теренах України.	«Мистецтво як засіб творення особистості».		

(традиційне й професійне)	Народна архітектура. Найвизначніші архітектурні споруди в Україні. Видатні українські архітектори.		визнання цінності здоров'я свого й інших, оптимізм у сприйманні світу; усвідомлює необхідність бути готовим і здатним дотримуватися морально-етичних норм стосовно дорослих і ровесників у школі, позашкільному житті, дома, суспільно корисній діяльності.	
Я і ти (члени родини, друзі, товариші).	Традиційна родинна обрядовість (народження дитини, ім'янаречення, кумівство, весілля тощо) та її сучасна трансформація.	«Як я розумію дружбу», «Хто для мене є взірцем?».		
Я як особистість	Шляхи самопізнання й життєтворчості	«На світі той наймудріший, хто найдужче любить життя» (В.Симоненко), «Що робить людину великою?».		

Діяльнісна (стратегічна) змістова лінія

Види загально-навчальних вмінь	Орієнтовні вимоги до рівня діяльнісної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Організаційно-контрольні	Учень (учениця) <i>самостійно</i> : усвідомлює і визначає мотив і мету власної пізнавальної й життєтворчої діяльності; планує діяльність для досягнення мети, розподіляючи її на етапи; здійснює намічений план за допомогою дібраних <i>методів і прийомів</i> ; оцінює проміжні й кінцеві <i>результати</i> пізнавальної діяльності, робить відповідні корективи.	Розвиток умінь: ставити мету; планувати свою діяльність під час виконання навчальних вправ, завдань; оцінювати здобуті результати діяльності; висловлювати ставлення до виконаної роботи (за допомогою вчителя встановлює критерії та орієнтири оцінки, робить корективи щодо отриманого результату).

<p>Загальнопізнавальні (інтелектуальні, інформаційні)</p>	<p>Учень (учениця) <i>самостійно</i>: аналізує мовні й позамовні поняття, явища, закономірності; порівнює, узагальнює, конкретизує їх; робить висновки на основі спостережень; виділяє головне з-поміж другорядного; здобуває інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо), здійснює бібліографічний пошук, працює з текстами вивчених типів, стилів і жанрів мовлення; систематизує, зіставляє, інтерпретує готову інформацію; моделює мовні й позамовні поняття, явища, закономірності.</p>	<p>Розвиток мисленневих процесів: аналіз, порівняння, узагальнення у процесі отримання інформації та її обговорення. Розвиток слухового, мовно-рухового контролю за власним мовленням у процесі розповідей. Розвиток зв'язного мовлення, темпо-ритмічної сторони мовлення (правильного мовленнєвого дихання, пауз, сили голосу, виразності мовлення) (залежно від індивідуальних вимовних можливостей). Вправління в практичному орієнтуванні у навчальних джерелах. Виховання культури мовлення, поведінки.</p>
<p>Творчі</p>	<p>Учень (учениця) <i>самостійно</i>: уявляє словесно описані предмети і явища, фантазує на основі сприйнятого; прогнозує подальший розвиток певних явищ; переносить раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію; помічає і формулює проблеми в процесі навчання й життєтворчості; усвідомлює будову предмета вивчення; робить припущення щодо способу розв'язання певної проблеми; добирає аргументи для його доведення; спростовує хибні припущення й твердження.</p>	<p>Розвиток творчого мислення та здібностей. Розвиток операції переносу в процесі засвоєння знань та виконання різноманітних лінгвістичних завдань. Розвиток зв'язного мовлення у процесі аргументованих висловів. Розвиток логічного мислення.</p>
<p>Естетико-етичні</p>	<p>Учень (учениця) помічає й цінує красу в мовних явищах, явищах природи, у творах мистецтва, вчинках людей і результатах їхньої діяльності; критично оцінює відповідність своїх вчинків загальнолюдським моральним нормам, усуває помічені невідповідності цим нормам; виявляє здатність поставити себе на місце іншої людини; усвідомлює обов'язок кожної людини творити добро словом і ділом, готовий і здатний його виконувати.</p>	<p>Вправління в створенні зв'язних висловлювань у процесі виконання різноманітних лінгвістичних завдань. Формування почуття прекрасного в мовних явищах, явищах природи, мистецтві, вчинках і звершеннях людей, привертання уваги до словесних виразів в усних і письмових висловлюваннях. Розвиток умінь критично ставитись до своїх вчинків.</p>

9-й клас
(105 год, 3 год на тиждень)
(6 год. – резерв годин для використання на розсуд вчителя)

Мовленнєва змістова лінія

№ п\п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня мовленнєвої компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1	20 (заг.)	<p>Відомості про мовлення Повторення й узагальнення вивченого про мовлення. Вимоги до мовлення. Мовленнєва ситуація. Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо). Різновиди аудіювання: ознайомлювальне, вивчальне й критичне; читання (ознайомлювальне, вивчальне й переглядове). Стилi, типи мовлення (повторення). Жанри мовлення: доповідь, тези прочитаного, конспект почутого, заява, автобіографія.</p>	<p>Учень (учениця): систематизує вивчені відомості про види, форми мовлення, види мовленнєвої діяльності, різновиди аудіювання, читання, вимоги до мовлення, ситуацію спілкування, її складники, основні правила спілкування; аналізує тексти вивчених типів, стилів і жанрів мовлення.</p>	<p>Повторення та уточнення уявлень учнів про види і форми мовлення, види мовленнєвої діяльності. Повторення та уточнення уявлень учнів про ситуацію спілкування, її складники та основні правила спілкування. Удосконалення діалогічного й монологічного усного мовлення. Активізація мовленнєвої діяльності. Удосконалення комунікативної діяльності за вивченими правилами спілкування. Повторення та уточнення понять про стилі, типи та жанри мовлення. Розвиток оцінювальної діяльності. Збагачення й уточнення уявлень про навколишній світ, конкретизація їх в слові. Формування навичок розрізнення та адекватного використання жанрово-стильових особливостей мовлення. Підвищення рівня мовленнєвого розвитку.</p>

2	<p style="text-align: center;">Види робіт</p> <p><u>Сприймання чужого мовлення:</u></p> <p style="text-align: center;">Аудіювання (слухання-розуміння)</p> <p>Різновиди аудіювання (ознайомлювальне, вивчальне, критичне) текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>розуміє зміст, тему й основну думку висловлювань інших людей з одного прослуховування (тривалість звучання художніх текстів обсягом 750-800 слів 7-8 хв., інших стилів обсягом 650-700 слів– 6-7 хв.);</p> <p>користується різними видами аудіювання (ознайомлювальним, вивчальним, критичним) залежно від мовленнєвої ситуації, адекватно сприймаючи основну думку висловлення, особливості його будови й мовного оформлення;</p> <p>визначає причинно-наслідкові зв'язки, виражально-зображувальні засоби в складніших за сприйняттям порівняно з попередніми класами прослуханих текстах;</p> <p>складає план, конспект почутого;</p> <p>оцінює почуте висловлювання (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p>	<p>Удосконалення таких пізнавальних процесів, як синтез, аналіз, систематизація.</p> <p>Розвиток аудіативних умінь, розширення та деталізація словесної пам'яті.</p> <p>Удосконалення використання всіх збережених аналізаторів.</p> <p>Удосконалення вмінь аналізувати зміст, визначати мету мовлення, тему й основну думку, причинно-наслідкові зв'язки.</p> <p>Формування вмінь виділяти основну й другорядну інформацію.</p> <p>Актуалізація слухового сприйняття та удосконалення аналітичного мислення.</p> <p>Розвиток змістовності, логічної послідовності, виражальних засобів, завершеності самостійних висловлювань.</p> <p>Розвиток комунікативних навичок учнів.</p> <p>Удосконалення усвідомленості мовленнєвої діяльності.</p> <p>Розвиток оцінювальної діяльності.</p>
---	--	---	--

		<p>Читання мовчки і вголос Читання мовчки текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення. Різновиди читання (ознайомлювальне, вивчальне) (повторення). Сприймання на слух текстів, які містять прямо не виражену спонукальну інформацію. Переглядове читання (практично).</p>	<p><i>Учень (учениця):</i> читає мовчки незнайомий текст (швидкість читання – 140-250 слів за хв.), складніший і більший за обсягом, ніж у попередніх класах; розуміє й осмислює зміст прочитаного; користується залежно від мовленнєвої ситуації відомими різновидами читання, зокрема переглядом (<i>розпізнає</i> смислові групи слів у тексті на основі заголовка, ключових слів, малюнків, початкових фраз абзацу, <i>виділяє й узагальнює</i> факти у процесі читання, <i>прогнозує</i> зміст ще не прочитаної частини; переглядає тексти, більші за обсягом, ніж у попередніх класах, швидко знаходячи в них указані вчителем елементи тексту (розділові знаки, слова, частини тексту, виділені спеціальними шрифтами, цифри, виноски, кількість абзаців, довгих речень, певний розділ чи підрозділ тощо); знаходить у тексті аргументи, використані для підтвердження двох чи більше поглядів, думок; прямо не виражену спонукальну інформацію; складає план, тези як способи запису прочитаного; оцінює прочитане (зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p>	<p>Удосконалення навичок роботи з текстом: вдумливо читати, розуміти й переказувати навчальні тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення. Формування вміння диференціювати основну і другорядну інформацію прочитаного тексту. Розвиток уміння виокремити з тексту та запам'ятати найважливішу інформацію, відтворити її, критично оцінити прочитане, визначити особливості тексту. Актуалізація мовленнєвої діяльності на основі прочитаних текстів. Удосконалення навичок аналітико-синтетичної діяльності. Активізація використання всіх збережених аналізаторів (слуху, залишкового зору, дотику). Формування вміння орієнтуватися в тексті, знаходити аргументи на підтвердження чи спростування думки. Удосконалення уміння складати план і тези прочитаного. Розширення та поглиблення просторових уявлень на матеріалі, який вивчається. Розвиток оцінювальної діяльності.</p>
		<p>Виразне читання вголос текстів різних типів, стилів, жанрів мовлення (також різноманітних жанрів фольклору, вивчення деяких напам'ять або близько до тексту для збагачення власного мовлення).</p>	<p><i>Учень (учениця):</i> виразно читає вголос знайомі, складніші за сприйняттям порівняно з попередніми класами, і незнайомі тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення, з достатньою швидкістю (80-120 слів за хв.), відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм,</p>	<p>Удосконалення швидкості, плавності, виразності, усвідомленості читання вголос. Розвиток уміння виражати за допомогою інтонаційної правильності, темпу, тембру, гучності голосу особливості змісту, стилю, передавати авторський задум. Активізація використання всіх збережених</p>

		<p>виражаючи за допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, стилю тексту, мовного оформлення, авторський задум;</p> <p>оцінює прочитаний вголос текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення);</p>	<p>аналізаторів (слуху, залишкового зору, дотику).</p> <p>Розвиток емоційно-вольової сфери.</p> <p>Удосконалення вміння застосовувати мімічно, пантомімічні засоби.</p> <p>Розвиток оцінювальної діяльності.</p>
3	<p><u>Відтворення готового тексту:</u></p> <p>Перекази за складним планом.</p> <p>Говоріння:</p> <p>Стислі перекази текстів наукового й публіцистичного стилів.</p> <p>Вибірковий переказ тексту художнього стилю .</p> <p>Стислий переказ тексту публіцистичного стилю.</p> <p>Вибіркові перекази текстів наукового й художнього стилів (на основі декількох джерел).</p> <p>Докладний переказ тексту публіцистичного стилю з творчим завданням.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>переказує (усно й письмово) докладно, вибірково й стисло тексти художнього, наукового й публіцистичного стилів, підпорядковуючи висловлення темі й основній думці, дотримуючись композиції, мовних, стильових особливостей прослуханих і прочитаних текстів художнього, наукового й публіцистичного стилів мовлення обсягом (для докладного переказу – 300-350 слів, стислого й вибіркового – у 1,5-2 рази більше), за самостійно складеним складним планом;</p> <p>оцінює текст (його зміст, форму, мовне оформлення й авторський задум).</p>	<p>Удосконалення вмінь виокремлювати структурні частини тексту, складати складний план.</p> <p>Розвиток слухової пам'яті та слуху.</p> <p>Формування навичок виділяти головне, коротко аргументувати основні положення.</p> <p>Формування навичок образного мислення.</p> <p>Розвиток навичок зв'язного діалогічного і монологічного мовлення.</p> <p>Розширення та поглиблення просторових уявлень на матеріалі, який вивчається.</p> <p>Розвиток навичок цілісного сприймання текстового матеріалу.</p> <p>Розвиток і уточнення зорового уявлення про предмети.</p> <p>Розвиток емоційно-вольової сфери.</p> <p>Подолання вербалізму знань.</p>
4	<p><u>Створення власних висловлювань:</u></p> <p>Діалогічне мовлення:</p> <p>Діалог, складений відповідно до запропонованої ситуації (офіційна й неофіційна розмова, діалог-домовленість), обговорення самостійно обраної теми,</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>складає, розігрує діалог (орієнтовно 12-14 реплік для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації, демонструючи певний рівень вправності в процесі діалогу (стислість, логічність, виразність, доречність, винахідливість тощо), додаючи або замінюючи окремі репліки діалогу відповідно</p>	<p>Удосконалення вмінь складати та розігрувати діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування.</p> <p>Розвиток умінь і навичок складати діалоги відповідно до запропонованої ситуації спілкування.</p>

	<p>розігрування діалогу.</p> <p>Монологічне мовлення: <i>Твори</i> за складним планом. Говоріння: Твір-роздум у публіцистичному стилі мовлення на суспільну тему. Доповідь на основі двох-трьох джерел на морально-етичну або суспільну теми в публіцистичному стилі. Письмо: Твір в публіцистичному стилі мовлення на морально-етичну тему. Тези прочитаного (художнього твору, публіцистичної чи науково-пізнавальної статей). Конспект почутого науково-навчального тексту. <i>Ділові папери.</i> Заява.</p>	<p>до зміненої ситуації спілкування; обирає самостійно аспект запропонованої теми, висловлюючи особисту позицію щодо її обговорення, знаходячи цікаві, переконливі аргументи на захист своєї позиції, також і з власного життєвого досвіду, змінюючи свою думку в разі незаперечних аргументів іншого; використовує репліки для стимулювання й підтримання діалогу, формули мовленнєвого етикету; дотримуючись норм української літературної мови; оцінює висловлення (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p> <p>Учень (учениця): складає усні й письмові твори, тези, доповідь, конспект почутого, заяву, автобіографію, резюме, підпорядковуючи висловлення темі й основній думці, будуючи в логічній послідовності за самостійно складеним простим або складним планами, добираючи мовні засоби відповідно до задуму висловлення, стилю й жанру мовлення; добирає й систематизує з різних джерел (довідкової й художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо) матеріал для творів; робить необхідні узагальнення й висновки; додержується вимог до мовлення й основних правил спілкування; знаходить і виправляє недоліки в змісті, побудові й мовному оформленні власного й чужого висловлення; оцінює текст (його зміст, форму, задум і</p>	<p>Сприяти збагаченню активного словника учнів. Підвищення загальної культури усного та писемного монологічно-діалогічного мовлення. Розвиток творчої уяви шляхом включення в емоційні ситуації. Удосконалення вміння доречно використовувати міміку та жести. Розвиток емоційно-вольової сфери.</p> <p>Вироблення навичок правильного, послідовного мовлення.</p> <p>Розширення та поглиблення просторових уявлень.</p> <p>Розвиток уяви, спостереження над текстом.</p> <p>Формування навичок образного мислення.</p> <p>Вчити дітей самостійно мислити, зіставляти, робити висновки, давати оцінку тому чи іншому явищу дійсності.</p> <p>Розвиток і уточнення зорового уявлення про навколишнє, про зовнішність людини.</p> <p>Формування культури ділового спілкування.</p>
--	--	--	--

	Автобіографія.	мовне оформлення).	Активізація використання всіх збережених аналізаторів (слуху, залишкового зору, дотику).
Міжпредметні зв'язки. Виступ проблемного характеру на літературну тему (література); цитатний план, тези літературно-критичних статей, їх окремих розділів і розділів підручників (література, історія, географія та ін.).			

Мовна змістова лінія

№ п\п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня мовної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1	69 (заг.) 1	Вступ Українська мова серед інших мов. Розвиток української мови.	Учень (учениця): усвідомлює здійснення процесу й результату розвитку української мови в ході історичного становлення українського суспільства та його культури, місце української мови серед інших мов; визначає функції мови в житті суспільства.	Вироблення усвідомленого розуміння результату розвитку української мови. Формування навичок образного мислення. Розвиток навичок зв'язного діалогічного і монологічного мовлення. Розширення та поглиблення просторових уявлень на матеріалі, який вивчається. Розвиток уваги, логічного й образного мислення, збагачення й уточнення словникового запасу учнів. Виховання стійкого інтересу до української мови та культури.
2	10	Повторення вивченого про частини мови. Просте неускладнене речення Правонис. Основні правила правопису (за вибором учителя).	Учень (учениця): визначає в реченні всі частини мови, називаючи їх граматичні ознаки; правильно пише й пояснює орфограми; самостійно помічає й виправляє помилки в усному й писемному мовленні; знаходить у тексті просте речення й розрізняє його види; визначає його істотні ознаки;	Повторення, узагальнення й систематизація знань про частини мови. Закріплення умінь і навичок визначати граматичні ознаки вивчених частин мови. Розвиток умінь знаходити орфограми у вивчених частинах мови й пояснювати їх за допомогою вивчених правил. Удосконалення культури усного і писемного мовлення. Удосконалення вміння розрізняти речення, словосполучення і слово шляхом порівняння

			<p>правильно ставить розділові знаки в простому реченні й обґрунтовує їх; знаходить і виправляє пунктуаційні помилки на вивчені правила; складає усні й письмові висловлення на самостійно визначену соціокультурну тему, використовуючи вивчені виражальні можливості мовних засобів простого речення.</p>	<p>та зіставлення їх характерних ознак. Удосконалення вміння членувати речення на словосполучення, визначати члени речення. Удосконалення пунктуаційної вправності. Розвиток уміння використовувати здобуті знання в повсякденному житті. Розвиток і уточнення зорового уявлення про предмети.</p>
3	12	<p>Просте ускладнене речення. Речення з однорідними членами Однорідні члени речення (із сполучниковим, безсполучниковим і змішаним зв'язком). Поширені і непоширені однорідні члени речення. Смилові відношення між однорідними членами речення (єднальні, протиставні, розділові). Речення з кількома рядами однорідних членів. Однорідні і неоднорідні означення. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами (повторення й поглиблення). Правопис. Кома між однорідними членами речення. Двокрапка й тире при узагальнювальних словах у реченнях з однорідними членами. Внутрішньопредметні зв'язки: <i>Культура мовлення. Правильна побудова речень із сполучниками не лише..., а й...; як..., так і... Інтонація речень з однорідними членами (зокрема із узагальнювальними словами).</i></p>	<p>Учень (учениця): знаходить речення з однорідними членами (непоширеними й поширеними), із узагальнювальними словами, різними рядами однорідних членів у межах одного речення; розрізняє однорідні й неоднорідні члени речення; визначає смислові відношення між однорідними членами речення; правильно ставить розділові знаки при однорідних членах речення й обґрунтовує їх; знаходить і виправляє пунктуаційні помилки на вивчені правила; правильно інтонує речення з однорідними членами; аналізує й оцінює виражальні можливості речень з однорідними членами в різних стилях мовлення; конструює речення, до складу яких входять однорідні члени з різними типами зв'язку між ними, зокрема з парними сполучниками, узагальнювальними словами при</p>	<p>Вироблення умінь і навичок визначати однорідні члени й узагальнювальні слова в реченні. Поглиблення розуміння узагальнювальної функції слова, поняття про узагальнювальне слово. Формування вміння доречно вживати речення з однорідними членами в мовленні. Сприяння усвідомленому обґрунтуванню вивчених пунктограм. Розвиток уміння аналізувати й конструювати речення з однорідними членами, визначати смислові відношення між ними. Формування навичок правильного інтонування речень з однорідними членами. Розвиток логічного й образного мислення, уваги, пам'яті. Виховання пунктуаційної пильності. Удосконалення вмінь складати висловлювання в різних стилях на певну соціокультурну тему, використовуючи виражальні можливості речень з однорідними членами в усному й писемному мовленні. Формування орфографічної грамотності,</p>

		<p>Міжпредметні зв'язки. Ряди різних за характером слів у ролі однорідних членів речення як засіб художньої виразності (література).</p>	<p>однорідних членах; будує висловлювання в різних стилях мовлення, використовуючи виражальні можливості речень з однорідними членами в усному й писемному мовленні.</p>	<p>пильності, здогадки. Розвиток самостійності, вміння правильно розподіляти час на виконання завдань та критично оцінювати результати роботи.</p>
4	16	<p>Речення із звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями). Звертання непоширені і поширені. Риторичне звертання. Вставні слова (словосполучення, речення). Групи вставних слів і словосполучень за значенням. Правопис. Розділові знаки при звертанні й вставних словах. Внутрішньопредметні зв'язки: Культура мовлення. Використання звертань і вставних слів (словосполучень, речень) для передачі ставлення до адресата. Синонімічність вставних слів і речень у тексті. Інтонація речень із звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями). Міжпредметні зв'язки. Використання риторичних звертань у художньому творі (література). Використання вставних слів для зв'язку частин наукового тексту (математика, фізика, історія та ін.)</p>	<p>Учень (учениця): знаходить і розрізняє звертання, вставні слова (словосполучення, речення) у реченні; аналізує й оцінює виражальні можливості речень зі звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями) у тексті; правильно визначає в тексті риторичні звертання й усвідомлює їх стилістичну роль; ставить розділові знаки при звертаннях, вставних словах (словосполученнях, реченнях), обґрунтовує їх; знаходить і виправляє помилки на вивчені пунктуаційні правила; конструює та інтонує правильно речення зі звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями); використовує виражальні можливості речень зі звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями) в усному й писемному мовленні.</p>	<p>Сприяння чіткому розрізненню учнями звертань, вставних слів (словосполучень, речень) у реченні. Розвиток уміння і навичок ідентифікувати звертання в усному й писемному мовленні. Формування вміння відрізнити види вставних слів і словосполучень від співзвучних членів речення, спираючись аудіативні навички. Розвиток здатності обґрунтовувати вживання розділових знаків при звертаннях, вставних словах (словосполученнях, реченнях). Сприяння усвідомленню учнями особливості використання вставних слів, словосполучень і речень у різних стилях мовлення. Вироблення навичок правильного інтонування речень зі звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями). Збагачення і уточнення словникового запасу учнів. Сприяння усвідомленню застосуванню вивчених правил на практиці. Відпрацювання пунктуаційної вправності. Розвиток логічного мислення, пам'яті, спостережливості. Розвиток умінь виявляти емоції за допомогою інтонації та мімічно-пантомімічних засобів.</p>

5	18	<p>Речення з відокремленими членами. <i>Поняття про відокремлення.</i> <i>Відокремлені другорядні члени речення (також уточнювальні).</i> Правопис. Розділові знаки при відокремлених членах речення.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки: Культура мовлення й стилістика. <i>Правильна будова речень із дієприкметниковими й дієприслівниковими зворотами.</i> <i>Інтонація речень із відокремленими й уточнювальними членами.</i> <i>Синонімічність простих речень із відокремленими членами й складних речень.</i></p> <p>Міжпредметні зв'язки. <i>Відокремлення як засіб художнього зображення (література); використання конструкцій із відокремленням у текстах наукового стилю (історія, географія, фізика, література та ін.).</i></p>	<p>Учень (учениця): знаходить відокремлені й уточнювальні члени в реченні; правильно розставляє розділові знаки при відокремлених і уточнювальних членах речення й обґрунтовує їх; знаходить і виправляє допущені пунктуаційні й граматичні помилки; правильно інтонує речення з відокремленими й уточнювальними членами речення; аналізує й оцінює виражальні можливості речень із відокремленими й уточнювальними членами в текстах різних стилів; будує висловлення в публіцистичному й науковому стилях, використовуючи виражальні можливості речень із відокремленими й уточнювальними членами речення в усному й писемному мовленні.</p>	<p>Вироблення вміння розпізнавати відокремлені й уточнювальні члени в реченні. Формування вміння аналізувати й конструювати речення з відокремленими другорядними членами й уточнюючими словами. Вироблення навичок усвідомленого обґрунтування вивчених орфограм. Вироблення навичок правильного інтонування речень з відокремленими й уточнювальними членами речення. Удосконалення навичок самоконтролю та самоперевірки написаного. Розвиток творчого вміння використовувати виражальні можливості речень із відокремленими й уточнювальними членами речення в усному й писемному мовленні. Збагачення й уточнення словникового запасу учнів. Конкретизація й поглиблення уявлень учнів про навколишній світ. Підвищення рівня мовленнєвої практики. Виховання культури усного і писемного мовлення. Розвиток аналітичного спостереження з опорою на збережені органи чуття.</p>
6	12	<p>Пряма й непряма мова (повторення й поглиблення). Заміна прямої мови непрямою. Цитата як спосіб передачі чужої мови. Діалог. Розділові знаки при прямій мові й діалозі. Внутрішньопредметні зв'язки:</p>	<p>Учень (учениця): усвідомлює поняття «пряма й непряма мова» як способи передачі чужого мовлення; знаходить речення з прямою й непрямою мовою, з цитатами, репліками діалогу; визначає їх особливості, виражальні</p>	<p>Сприяння усвідомленому розумінню учнями понять «пряма й непряма мова». Розвиток уміння доречно замінювати пряму мову непрямою. Виховання інтонаційної виразності речень з прямою мовою. Формування навичок самоперевірки написаного на вивчені правила. Удосконалення вмінь складати власні тексти з</p>

		<p>Культура мовлення й стилістика. Синонімічність різних способів передачі прямої мови. Інтонація речень із прямою мовою, діалогом.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Мова персонажа в діалозі та словах автора (література).</p>	<p>можливості; будує речення з прямою мовою й замінює їх непрямою мовою; створює й розігрує діалог на самостійно обрану тему; правильно ставить розділові знаки при прямій мові, цитаті, діалозі й обґрунтовує їх; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила; порівнює виражальні можливості різних способів передачі прямої мови; складає усні й письмові висловлення на соціокультурну тему, використовуючи виражальні можливості речень із прямою й непрямою мовою, діалогів;</p>	<p>прямою мовою, діалогом, із висловленнями відомих людей, крилатими висловами для докладної, точної й виразної передачі почутого й прочитаного. Формування вміння виділяти та обґрунтовувати пунктограми при прямій мові та діалозі. Розвиток мовленнєвої активності учнів у процесі обговорення певних проблем, у диспутах. Сприяння практичному засвоєнню різних способів передачі чужого мовлення. Виховання пунктуаційної грамотності та пильності. Розвиток творчих здібностей. Розвиток емоційно-вольової сфери. Розвиток доречно використовувати мімічно-патонімічні засоби.</p>
7	10	<p>Повторення й систематизація вивченого про просте ускладнене речення. Мовні аспекти вивчення речення (речення з прямою мовою, вставними словами (словосполученнями, речення), відокремленими членами, звертаннями). Правопис. Орфографія. Пунктуація.</p>	<p><u>Учень (учениця):</u> аналізує й систематизує вивчені в шкільному курсі мовні аспекти речення; правильно ставить розділові знаки у вивчених синтаксичних конструкціях й обґрунтовує їх; здійснює самоконтроль за результатами навчальних досягнень.</p>	<p>Формування цілісної системи особистих знань учнів з вивчених тем, структурування вивченого теоретичного матеріалу. Закріплення знань, умінь та навичок з вивчених пунктуаційних правил. Розвиток зорового та дотикового контролю за виконаними діями.</p>

Соціокультурна змістова лінія

Орієнтовний зміст навчального матеріалу			Орієнтовні вимоги до рівня соціокультурної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Сфери відношень	Тематика текстів	Теми висловлювань учнів		
<p>Я і українська мова й література.</p> <p>Я і Батьківщина, національна історія і культура (звичаї, традиції, свята, культура взаємин).</p> <p>Я і мистецтво (традиційне й професійне).</p> <p>Я і ти (члени родини, друзі,</p>	<p>Українська мова серед інших мов. Розвиток української мови.</p> <p>Україна, її географічне положення, природні багатства. Природа різних регіонів України. Україна – від часів Київської Русі до сучасності. Український національний характер.</p> <p>Основні галузі господарства: ремесла й народні художні промисли. Взаємозв'язок матеріальних і духовних цінностей української культури. Найвидатніші постаті вітчизняної й світової культури.</p> <p>Забезпечення спадкоємності</p>	<p>«Спочатку було Слово...», «Чари рідного слова».</p> <p>«Я вірю в майбутнє твоє, Україно!».</p> <p>«Історична доля мого рідного народу».</p> <p>«Мистецтво творить особистість».</p> <p>«Видатні українці»</p> <p>«Яке дерево, такі його квіти; які батьки, такі й</p>	<p>Учень (учениця): сприймає, аналізує, оцінює прочитані чи почуті відомості й добирає та використовує ті з них, які необхідні для досягнення певної комунікативної мети; використовує українську мову як засіб формування ціннісної позиції щодо громадянського патріотизму, любові до Батьківщини й української природи, почуття гордості за свою країну, поваги до її історії, культури й історичних пам'яток, сімейних цінностей, визнання цінності здоров'я свого й інших, оптимізм у сприйманні світу;</p>	<p>Розвиток мисленневих операцій: аналізу, синтезу, порівняння, слухового, зорового сприймання, слухового, мовно-рухового контролю на матеріалі прочитаних чи почутих відомостей.</p> <p>Розвиток умінь усно послідовно висловлювати свої думки у процесі розповіді та переказів про Україну.</p> <p>Виховання усвідомлення про рідну країну, її символи, мови народів.</p> <p>Вправлення у правильному називанні національних звичаїв, розповіданні віршів, прислів'їв про Україну, про українську мову тощо.</p> <p>Корекція мовлення у процесі комунікативних ситуацій.</p> <p>Розвиток самоконтролю за мовленням у спілкуванні у школі та поза неї.</p> <p>Виховання любові до рідної країни, людей, її природи, суспільних та культурних явищ, багатств літератури, музики та цінування історичних надбань суспільства.</p>

товариші). Я і ми (класний колектив, народ, людство)	покоління. Збереження сімейних цінностей, реліквій, ідеалів. Культурогенна форма життєдіяльності сучасної сім'ї.	діти», «Найвища краса – краса вірності» (Олесь Гончар). «Береться мудрість не із заповітів», «Раз добром нагріте серце вік не прохолоне».	усвідомлює роль морально-етичних норм; готовий і здатний застосовувати їх стосовно дорослих і ровесників у школі, позашкільному житті, дома, суспільно корисній діяльності.	
--	--	---	--	--

Діяльнісна (стратегічна) змістова лінія

Види загально-навчальних умінь	Орієнтовні вимоги до рівня діяльнісної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Організаційно-Контрольні	Учень (учениця) <i>самостійно</i> : усвідомлює і визначає мотив і мету власної пізнавальної й життєтворчої діяльності; планує діяльність для досягнення мети, розподіляючи її на етапи; оцінює проміжні й кінцеві <i>результати</i> пізнавальної діяльності, робить відповідні корективи.	Розвиток умінь визначати мотив і мету, планувати свою навчальну, життєву діяльність, розділяти її на етапи. Розвиток умінь обирати адекватні шляхи для здійснення плану. Вправляння в умінні оцінювати здобуті результати діяльності. Розвиток висловлювань про виконані роботи (за допомогою вчителя встановлює критерії та орієнтири оцінки, робить корективи щодо отриманого результату).
Загальнопізнавальні (інтелектуальні, інформаційні)	Учень (учениця) <i>самостійно</i> : аналізує мовні й позамовні поняття, явища, закономірності; порівнює, узагальнює, конкретизує їх; робить висновки на основі спостережень; виділяє головне з-поміж другорядного; здобуває інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо), здійснює	Розвиток мисленнєвих процесів: синтез, аналіз, порівняння, систематизація у процесі отримання інформації та її обговорення. Розвиток спостережень, умінь робити висновки в їх результаті. Формування предметних та просторових уявлень. Вправляння в умінні здобувати інформацію, в практичному орієнтуванні у навчальних джерелах, в умінні працювати з

	<p>бібліографічний пошук, працює з текстами вивчених типів, стилів і жанрів мовлення; систематизує, зіставляє, інтерпретує готову інформацію; моделює мовні й позамовні поняття, явища, закономірності.</p>	<p>готовою інформацією. Розвиток зв'язного мовлення, темпо-ритмічної сторони мовлення (правильного мовленнєвого дихання, пауз, сили голосу, виразності мовлення, наголосу) (залежно від індивідуальних вимовних можливостей). Розвиток слухового, мовно-рухового контролю за власним мовленням у процесі розповідей.</p>
Творчі	<p>Учень (учениця) <i>самостійно</i>: уявляє словесно описані предмети і явища, фантазує на основі сприйнятого; прогнозує подальший розвиток певних явищ; переносить раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію; помічає й формулює проблеми в процесі навчання й життєтворчості; усвідомлює будову предмета вивчення; робить припущення щодо способу розв'язання певної проблеми; добирає аргументи для його доведення; спростовує хибні припущення й твердження.</p>	<p>Розвиток творчого уявлення в процесі усного та письмового опису предметів, явищ. Розвиток логічного мислення. Розвиток операцій прогнозування, переносу в процесі засвоєння знань та виконання різноманітних творчих завдань. Розвиток зв'язного мовлення у процесі аргументованих висловів. Розвиток мовленнєвих умінь і творчих можливостей. Вироблення вмінь самостійно мислити, спів ставляти, давати оцінку тому чи іншому явищу дійсності.</p>
Естетико-етичні	<p>Учень (учениця): помічає й цінує красу в мовних явищах, явищах природи, у творах мистецтва, вчинках людей і результатах їхньої діяльності; критично оцінює відповідність своїх вчинків загальнолюдським моральним нормам, усуває помічені невідповідності; виявляє здатність поставити себе на місце іншої людини; усвідомлює обов'язок кожної людини творити добро словом і ділом, готовий і здатний його виконувати.</p>	<p>Формування моральних цінностей і орієнтирів особистості, моральної культури і культури поведінки учнів. Удосконалення почуття прекрасного в мовних явищах, явищах природи, мистецтві, вчинках і звершеннях людей. Розвиток умінь критично ставитись до своїх вчинків, помічати і усувати виявлені невідповідності. Вправління в створенні зв'язних висловлювань у процесі виконання різноманітних лінгвістичних завдань. Виховання співчуття, емоційно-позитивного ставлення до природи, до інших людей.</p>

10-й клас
(105 год, 3 год на тиждень)
(5 год. – резерв годин для використання на розсуд вчителя)

Мовленнєва змістова лінія

№ п\п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня мовленнєвої компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1	20 (заг.)	<p><u>Відомості про мовлення</u></p> <p>Основні поняття про мовлення і спілкування. Вимоги до культури мовлення: змістовність, логічна послідовність, багатство мовних засобів, виразність, точність, доречність, правильність. Стили, типи мовлення (повторення).</p> <p>Жанри мовлення: доповідь, тези прочитаного, конспект почутого, резюме.</p>	<p><u>Учень (учениця):</u></p> <p>систематизує вивчені відомості про види, форми мовлення, ситуацію спілкування, її складники, основні правила спілкування;</p> <p>аналізує тексти вивчених типів, стилів і жанрів мовлення.</p>	<p>Удосконалення вміння орієнтуватися у мовленнєвій ситуації, сферах спілкування. Розвиток уміння осмислювати, планувати і реалізувати задум висловлювання, удосконалювати його.</p> <p>Удосконалення вміння і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності: володіння різними типами і стилями мовлення з урахуванням ситуації спілкування, дотримання правил спілкування.</p> <p>Розвиток логічного й образного мислення, уяви, слуху, слухової пам'яті.</p> <p>Збагачення та уточнення словникового запасу учнів.</p> <p>Формування комунікативної вправності.</p>
2		<p>Види робіт</p> <p><u>Сприймання чужого мовлення:</u></p> <p>Аудіювання (слухання-розуміння)</p> <p>Різновиди аудіювання (ознайомлювальне, вивчальне, критичне) текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення.</p>	<p><u>Учень (учениця):</u></p> <p>розуміє зміст, тему й основну думку висловлювань інших людей з одного прослуховування (тривалість звучання художніх текстів обсягом 800-900 слів 8-9 хв., інших стилів обсягом 700-800 слів– 7-8 хв.);</p> <p>користується різними видами аудіювання (ознайомлювальним, вивчальним,</p>	<p>Удосконалення вміння уважно слухати текст, розуміти, запам'ятовувати з одного прослуховування його зміст, визначати тему та основну думку твору, оцінювати почуте, помічати особливості мовної форми.</p> <p>Розвиток осмисленого сприйняття тексту.</p> <p>Формування предметних та просторових уявлень.</p> <p>Розвиток слухового сприйняття.</p>

			<p>критичним) залежно від мовленнєвої ситуації, адекватно сприймаючи основну думку висловлення, особливості його будови й мовного оформлення; визначає причинно-наслідкові зв'язки, виражально-зображувальні засоби в складніших за сприйняттям порівняно з попередніми класами прослуханих текстах; складає план, конспект, тези почутого; оцінює почуте висловлювання (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p>	<p>Розвиток умінь виокремлювати потрібну інформацію. Активізація пам'яті, уваги. Збагачення й уточнення словникового запасу учнів.</p>
		<p>Читання мовчки і вголос Читання мовчки текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення. Різновиди читання (ознайомлювальне, вивчальне) (повторення). Сприймання на слух текстів, які містять прямо не виражену спонукальну інформацію. Переглядове читання (практично).</p>	<p><i>Учень (учениця):</i> читає мовчки незнайомий текст (швидкість читання – 140-270 слів за хв.), складніший і більший за обсягом, ніж у попередніх класах; розуміє й осмислює зміст прочитаного; користується залежно від мовленнєвої ситуації відомими різновидами читання, зокрема <i>переглядом</i> (<i>розпізнає</i> смислові групи слів у тексті на основі заголовка, ключових слів, малюнків, початкових фраз абзацу, <i>виділяє й узагальнює</i> факти у процесі читання, <i>прогнозує</i> зміст ще не прочитаної частини; переглядає тексти, більші за обсягом, ніж у попередніх класах, швидко знаходячи в них указані вчителем елементи тексту (розділові знаки, слова, частини тексту, виділені спеціальними шрифтами, цифри, виноски, кількість абзаців, довгих речень, певний розділ чи підрозділ тощо); знаходить у тексті аргументи, використані для підтвердження двох чи більше поглядів, думок; прямо не виражену спонукальну інформацію;</p>	<p>Формування вміння уважно й вдумливо читати незнайомий текст. Сприяти усвідомленому розумінню змісту прочитаного. Вироблення вміння висловлювати власну думку про прочитане, самостійно працювати з текстом, користуватися різними видами читання. Розвиток уміння виділяти важливі деталі, що стосуються стилю та типу мовлення, мовних особливостей тексту, його побудови.</p>

	<p>Виразне читання вголос текстів різних типів, стилів, жанрів мовлення (також різноманітних жанрів фольклору, вивчення деяких напам'ять або близько до тексту для збагачення власного мовлення).</p>	<p>складає план, тези як способи запису прочитаного; оцінює прочитане (зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p> <p><i>Учень (учениця):</i> виразно читає вголос знайомі, складніші за сприйняттям порівняно з попередніми класами, і незнайомі тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення, з достатньою швидкістю (80-120 слів за хв.), відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм, виражаючи за допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, стилю тексту, мовного оформлення, авторський задум; оцінює прочитаний вголос текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення);</p>	<p>Удосконалення техніки читання, розвитку пам'яті, уваги, зосередженості. Розвиток уміння сприймати текст у цілому та виділяти окремі важливі деталі, художні виразально-зображувальні засоби, визначати стиль і тип мовлення, порівнювати, зіставляти, прогнозувати подальші дії. Вироблення інтонаційної правильності, достатньої швидкості, уміння виражати з допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, стилю тексту, авторського задуму. Використання зорового, слухового, артикуляційного аналізаторів.</p>
3	<p><u>Відтворення готового тексту:</u></p> <p>Перекази за складним планом.</p> <p>Говоріння:</p> <p>Стислі перекази текстів наукового й публіцистичного стилів. Вибірковий переказ тексту художнього стилю . Стислий переказ тексту публіцистичного стилю. Вибіркові перекази текстів наукового й художнього стилів (на основі декількох джерел). Докладний переказ тексту</p>	<p><i>Учень (учениця):</i> переказує (усно й письмово) докладно, вибірково й стисло тексти художнього, наукового й публіцистичного стилів, підпорядковуючи висловлення темі й основній думці, дотримуючись композиції, мовних, стильових особливостей прослуханих і прочитаних текстів художнього, наукового й публіцистичного стилів мовлення обсягом (для докладного переказу – 300-350 слів, стислого й вибіркового – у 1,5-2 рази більше), за самостійно складеним складним планом; оцінює текст (його зміст, форму, мовне оформлення й авторський задум).</p>	<p>Удосконалення вміння переказувати (докладно, стисло, вибірково) вивчені, прослухані або прочитані тексти різних стилів. Формування вміння створювати власні діалогічні та монологічні висловлювання з урахуванням ситуації спілкування. Розвиток уміння висловлювати власну думку, аналізувати різні погляди на предмет обговорення, дотримуючись мовних, етичних та етикетних норм. Удосконалення власного мовлення. Удосконалення вміння розбивати текст на складові частини і складати складний план.</p>

		публіцистичного стилю з творчим завданням.		Розвиток уміння говорити доречно, чітко, переконливо, правильно. Використання артикуляційного, слухового аналізаторів. Удосконалення вмінь виправляти та редагувати помилки у власних висловлюваннях. Розвиток вербальної пам'яті.
4		<p><u>Створення власних висловлювань:</u> Діалогічне мовлення: <i>Діалог</i>, складений відповідно до запропонованої ситуації, обговорення самостійно обраної теми, розігрування діалогу, дискусія.</p> <p>Монологічне мовлення: <i>Твори</i> за складним планом. Говоріння: Твір-роздум у публіцистичному</p>	<p>Учень (учениця): складає, розігрує діалог (орієнтовно 12-14 реплік для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації, демонструючи певний рівень вправності в процесі діалогу (стильність, логічність, виразність, доречність, винахідливість тощо), додаючи або замінюючи окремі репліки діалогу відповідно до зміненої ситуації спілкування; обирає самостійно аспект запропонованої теми, висловлюючи особисту позицію щодо її обговорення, знаходячи цікаві, переконливі аргументи на захист своєї позиції, також і з власного життєвого досвіду, змінюючи свою думку в разі незаперечних аргументів іншого; використовує репліки для стимулювання й підтримання діалогу, формули мовленнєвого етикету; дотримуючись норм української літературної мови, правил спілкування; оцінює висловлення (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p> <p>Учень (учениця): складає усні й письмові твори, тези, доповідь, конспект почутого, резюме, підпорядковуючи висловлення темі й</p>	<p>Удосконалення вміння комунікативно виправдано користуватися мовними засобами, характерними для різних типів, стилів і жанрів мовлення під час створення усних і письмових висловлювань. Оволодіння майстерністю реплікування. Формування вмінь дискутувати, а саме: чітко висловлювати власну позицію (тезу), добирати аргументи і приклади на її підтвердження або спростування, контраргументи в суперечці. Виховування толерантності, чемності, поваги до опонентів. Сприяння уточненню й збагаченню словникового запасу учнів.</p> <p>Формування текстотворчих умінь учнів. Розвиток логічного, образного мислення, уяви, слухової та зорової пам'яті. Удосконалення вмінь створення текстів</p>

		<p>стилі на суспільну тему. Доповідь на основі двох-трьох джерел на морально-етичну або суспільно-політичну теми.</p> <p>Письмо: Твір в публіцистичному стилі мовлення на морально-етичну тему. Твір-опис зовнішності людини за уявою. Твір проблемного характеру. Тези прочитаного (художнього твору, публіцистичної чи науково-пізнавальної статей). Конспект почутого науково-навчального тексту. Ділові папери. Резюме.</p>	<p>основній думці, будуючи в логічній послідовності за самостійно складеним простим або складним планами, добираючи мовні засоби відповідно до задуму висловлення, стилю й жанру мовлення; добирає й систематизує з різних джерел (довідкової й художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо) матеріал для творів; робить необхідні узагальнення й висновки; додержується вимог до мовлення й основних правил спілкування; знаходить і виправляє недоліки в змісті, побудові й мовному оформленні власного й чужого висловлення; оцінює текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p>	<p>різних стилів, типів та жанрів мовлення. Формування навичок самостійної творчої роботи. Удосконалення вмінь адекватного використання слів та виразів у мовленні. Корекція аналізуючого спостереження та правильного сприйняття. Удосконалення вмінь добирати та впорядковувати необхідний матеріал для твору. Робота над створенням художніх мовленнєвих образів. Розвиток і уточнення зорового уявлення про зовнішність людини. Удосконалення вмінь і навичок помічати і виправляти недоліки у власному й чужому мовленні. Робота над накопиченням практичного досвіду щодо створення творів-описів. Формування предметних та просторових уявлень. Розширення кругозору учнів. Використання рукомоторного, зорового, артикуляційного, слухового аналізаторів.</p>
<p>Міжпредметні зв'язки. Твір проблемного характеру на літературну тему (література); план-конспект, тези літературно-критичних статей, їх окремих розділів, підручників, реферати за кількома джерелами (історія, біологія, географія).</p>				

Мовна змістова лінія

№ п\п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня мовної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
-------	-----------------	-----------------------------	---	---

1	74 (заг.) 1	Вступ Українська мова в світі.	Учень (учениця): усвідомлює важливість побутування української мови в Україні та за її межами; відчуває причетність до світового українства та важливості подальшого збереження і розвитку української мови; визначає функції мови в житті суспільства.	Удосконалення вміння самостійно мислити, зіставляти, робити висновки, давати оцінку тому чи іншому явищу дійсності. Корекція зв'язного мовлення: умінь будувати логічне, аргументоване висловлення на задану тему. Розвиток образного мислення, пам'яті. Формування предметних та просторових уявлень.
2	10	Повторення вивченого про просте неускладнене й ускладнене речення. <i>Правопис.</i> Основні правила правопису (за вибором учителя).	Учень (учениця): знаходить у тексті просте речення й розрізняє його види; визначає його істотні ознаки; правильно ставить розділові знаки в простому реченні й обґрунтовує їх; знаходить і виправляє пунктуаційні помилки на вивчені правила; складає усні й письмові висловлення на самостійно визначену соціокультурну тему, використовуючи вивчені виражальні можливості мовних засобів простого речення.	Активізація пізнавальної діяльності. Удосконалення вміння знаходити й розрізняти види простих речень, визначати їх істотні ознаки. Закріплення вивченого про синтаксис простого неускладненого і ускладненого речення. Формування вміннь правильно, обґрунтовано ставити розділові знаки в простому реченні. Розвиток культури мовлення та спілкування. Удосконалення вміння практично визначати, якими синтаксичними конструкціями ускладнене просте речення. Розвиток усного мовлення, орфографічної і пунктуаційної грамотності.
3	15	Синтаксис. Пунктуація Складне речення і його ознаки. Складні речення без сполучників, із сурядним і підрядним зв'язками. Складносурядне речення, його будова	Учень (учениця): розрізняє структурні відмінності простих і складних речень, складних речень із сурядним і підрядним зв'язками;	Вироблення усвідомленого розрізнення структурних відмінностей простих і складних речень, складних речень з різними видами зв'язку за допомогою рельєфних схем.

	<p>й засоби зв'язку в ньому. Сміслові зв'язки між частинами складносурядного речення.</p> <p>Правопис. Розділові знаки між частинами складносурядного речення.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки:</p> <p>Культура мовлення й стилістика.</p> <p><i>Інтонація складносурядного речення.</i></p> <p><i>Синонімічність складносурядних речень із різними сполучниками, а також складносурядного речення й простих речень.</i></p> <p>Міжпредметні зв'язки. <i>Опис у художньому творі (література).</i></p>	<p>знаходить у тексті складносурядні речення, встановлює смислові зв'язки між його частинами;</p> <p>визначає види складних речень (сполучникові й безсполучникові), засоби зв'язку між частинами речення у складному, межі частин у складному реченні, кількість граматичних основ у ньому;</p> <p>розмежовує складносурядні речення й прості речення, ускладнені однорідними членами;</p> <p>правильно ставить розділові знаки між частинами складносурядного речення й обґрунтовує їх;</p> <p>знаходить і виправляє пунктуаційні помилки на вивчені правила;</p> <p>аналізує й оцінює виражальні можливості складносурядних речень та інших синонімічних конструкцій;</p> <p>складає речення й тексти різних стилів, використовуючи виражальні можливості складносурядних речень і потрібні за змістом сполучники сурядності;</p>	<p>Сприяння усвідомленому розрізненню видів складних речень.</p> <p>Формування вміння обґрунтовувати пунктограми.</p> <p>Удосконалення вміння й навички знаходити складносурядні речення у висловлюваннях різних типів</p> <p>Сприяння усвідомленому розмежуванню складносурядних речень і простих з однорідними членами.</p> <p>Удосконалення вміння розрізняти в текстах складносурядні речення, відмежовувати їх від інших синтаксичних конструкцій.</p> <p>Формування вміння правильно інтонувати складні речення.</p> <p>Удосконалення вміння складати схеми речень.</p> <p>Розвиток вміння аналізувати й оцінювати виражальні можливості складносурядних речень та інших синонімічних конструкцій</p> <p>Удосконалення пунктуаційних умінь і навичок.</p> <p>Розвиток творчого вміння моделювати складносурядні речення відповідно до мети й обставин спілкування та використовувати їх у власних висловлюваннях.</p> <p>Активізація полісенсорної та</p>
--	---	---	---

				розумової пізнавальної діяльності.
4	18	<p>Складнопідрядне речення, його будова й засоби зв'язку в ньому. Підрядні сполучники й сполучні слова в складнопідрядних реченнях. Основні види складнопідрядних речень: з означальними, з'ясувальними, обставинними підрядними частинами (способу дії й ступеня, порівняльними, місця, часу, причини, наслідковими, мети, умовними, допустовими).</p> <p>Складнопідрядне речення з кількома підрядними частинами.</p> <p>Правопис. Розділові знаки між головною й підрядною частинами складнопідрядного речення. Розділові знаки в складнопідрядному реченні з кількома підрядними частинами.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки: Культура мовлення й стилістика. <i>Синонімічність сполучникових складних, складнопідрядних і простих речень із відокремленими членами.</i> <i>Інтонація складнопідрядного речення.</i> Текст (риторичний аспект). <i>Роль складнопідрядних речень у визначенні понять у текстах наукового й публіцистичного стилів.</i> Міжпредметні зв'язки. <i>Наукові визначення, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між явищами (історія, географія, хімія, біологія,</i></p>	<p>Учень (учениця): знаходить у тексті складнопідрядне речення з однією й кількома підрядними частинами; визначає головну й підрядну частини, види складнопідрядних речень, їх істотні ознаки, межі головної й підрядної частин, кількість частин; класифікує складнопідрядні речення за значенням і будовою, засобами зв'язку в них; розрізняє сполучники й сполучні слова; правильно ставить коми між частинами складнопідрядного речення й обґрунтовує їх; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила; правильно інтонує складнопідрядні речення; аналізує й порівнює виражальні можливості складнопідрядних речень та інших синонімічних конструкцій у текстах різних стилів; конструює складнопідрядні речення різних видів і вводить їх у тексти різних стилів; складає усні й письмові висловлення на соціокультурну тему різних стилів, використовуючи в них виражальні можливості складнопідрядних речень.</p>	<p>Формування вміння і навичок знаходити у тексті складнопідрядне речення, визначати головну і підрядну частину в ньому.</p> <p>Формування вміння визначати види складнопідрядних речень, їх істотні ознаки.</p> <p>Вироблення практичного засвоєння структури складнопідрядних речень із одним і кількома підрядними частинами.</p> <p>Сприяння виробленню вмінь і навичок визначення основних видів підрядних речень.</p> <p>Сприяння усвідомленому розрізненню сполучників і сполучних слів.</p> <p>Удосконалення пунктуаційної грамотності.</p> <p>Розвиток уміння дотримання правил інтонації в складнопідрядних реченнях.</p> <p>Розвиток творчих умінь трансформувати, конструювати складнопідрядні речення з різними типами підрядних обставинних.</p> <p>Удосконалення вмінь правильно вживати складнопідрядні речення в мовленні.</p> <p>Удосконалення вміння складати схеми речень.</p> <p>Розвиток пам'яті, культури усного і писемного мовлення.</p> <p>Розвиток навичок і досвіду</p>

		<i>математика, фізика).</i>		орієнтуватися в мікропросторі. Уточнення та конкретизація уявлень про навколишній світ.
5	11	<p>Безсполучникове складне речення. Смислові відношення між частинами безсполучникового складного речення. Правопис. Розділові знаки в безсполучникових реченнях..</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки: Культура мовлення й стилістика. <i>Синонімічність сполучникових і безсполучникових складних речень і простих речень.</i> <i>Особливості інтонації безсполучникового складного речення.</i></p> <p>Міжпредметні зв'язки. <i>Опис у художньому творі (література).</i></p>	<p>Учень (учениця): знаходить у тексті безсполучникові складні речення; визначає основні ознаки, смислові відношення між частинами безсполучникових складних речень; розмежовує безсполучникові складні речення й сполучникові (складносурядні й складнопідрядні); розрізняє види безсполучникових складних речень за характером синтаксичних і смислових зв'язків між простими реченнями); правильно інтонує безсполучникові складні речення; правильно ставить розділові знаки між частинами безсполучникового складного речення й обґрунтовує їх; знаходить і виправляє пунктуаційні помилки на вивчені правила; аналізує й порівнює виражальні можливості безсполучникових складних речень із синонімічними синтаксичними конструкціями в невеликих текстах розмовного, публіцистичного й художнього стилів; правильно будує безсполучникові складні речення з різними смисловими відношеннями між їх частинами; добирає до них синтаксичні синоніми; використовує їх виражальні</p>	<p>Формування вміння і навичок знаходити безсполучникове складне речення в тексті, визначати їх основні ознаки. Удосконалення вміння принципово відрізнити такі речення від сполучникових. Сприяння усвідомленому розумінню особливості побудови безсполучникового складного речення. Формування вміння визначати смислові відношення між частинами безсполучникового складного речення. Розвиток уміння дотримання правил інтонації в безсполучникових складних реченнях. Вироблення пунктуаційної вправності.</p> <p>Удосконалення уміння аналізувати й порівнювати виражальні можливості безсполучникових складних речень із синонімічними синтаксичними конструкціями в невеликих текстах різних стилів мовлення. Удосконалення вміння складати схеми речень. Розвиток уміння правильно й доречно використовувати безсполучникові складні речення у власних висловлюваннях.</p>

			<p>можливості в усних і письмових висловленнях на певну соціокультурну тему.</p>	<p>Збагачення словникового запасу учнів. Розвиток слухового сприйняття, культури мовлення. Розвиток усіх видів пам'яті (словесно-логічної, образної, емоційної, моторної) на полісенсорній основі.</p>
6	10	<p>Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку. Правопис. Розділові знаки в складному реченні з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку.</p> <p><i>Внутрішньопредметні зв'язки: Культура мовлення. Синонімічність складних речень із простими.</i></p> <p><i>Міжпредметні зв'язки. Використання складних речень у художніх описах (література).</i></p>	<p>Учень (учениця): знаходить у тексті складне речення з різними видами зв'язку; визначає його основні ознаки й будову; правильно розставляє в них розділові знаки й обґрунтовує їх; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила; розрізняє вивчені пунктуаційні правила; аналізує й зіставляє виражальні можливості складних речень із різними видами зв'язку й синонімічних конструкцій; будує складні речення з різними видами зв'язку; складає усні й письмові висловлення публіцистичного й наукового стилів, доцільно використовуючи виражальні можливості складних речень.</p>	<p>Формування вміння знаходити складне речення з різними видами зв'язку в тексті. Сприяння усвідомленому розпізнаванню основних ознак складних синтаксичних конструкцій і їх структури. Розвиток вміння визначати вид складних речень з різними видами зв'язку, відрізняти їх від інших видів складних речень і простих ускладнених речень. Удосконалення вміння складати схеми речень. Вироблення пунктуаційної вправності. Формування комунікативних умінь. Розвиток слухової й зорової пам'яті. Збагачення й уточнення словникового запасу учнів. Підвищення рівня мовленнєвої практики. Виховання культури усного і писемного мовлення. Всебічний розвиток мислення учнів (компенсація чуттєвого пізнання логічним).</p>

7	9	<p>Текст як одиниця мовлення й продукт мовленнєвої діяльності <i>Повторення й узагальнення.</i> Текст і його основні ознаки. Будова тексту. Мікротема й абзац. Ключові слова в тексті й абзаці. Види й засоби міжфразного зв'язку. Актуальне членування у висловленні: відоме і нове. Правопис. Повторення вивчених розділових знаків у простому і складному реченнях. Внутрішньоопредметні зв'язки: Культура мовлення й стилістика. <i>Засвоєння складних випадків слововживання.</i> <i>Синонімічність синтаксичних конструкцій.</i> Текст (риторичний аспект). <i>Оптимальне структурування абзаців і мікротем у висловлюваннях, що належать до різних типів і стилів мовлення.</i></p>	<p>Учень (учениця): усвідомлює текст, його істотні ознаки й структурні особливості; визначає тему, основну думку тексту, виділяє ключові слова в тексті й тематичне речення в абзаці; визначає види й засоби міжфразного зв'язку, розподіляє текст на мікротеми, членує речення у висловленні на відоме і нове; розрізняє спільне і відмінне між мікротемою й абзацом; оцінює виражальні можливості текстів різних типів і стилів; конструює невеликі тексти на певну тему, доцільно розподіляючи їх на мікротеми й абзаци відповідно до комунікативного задуму, використовуючи членування речень на відоме і нове для забезпечення оптимальної зв'язності текстів; використовує виражальні можливості текстів різних типів, стилів і жанрів у власному усному й писемному мовленні.</p>	<p>Розширення поняття про текст, його істотні ознаки й структурні особливості. Формування текстотворчих умінь та навичок. Розвиток логічного мислення, уваги, слухової й зорової пам'яті. Збагачення та уточнення словникового запасу учнів. Формування навичок самостійної творчої роботи. Розвиток культури усного та писемного мовлення. Формування навичок і прийомів запам'ятовування. Удосконалення вміння правильно будувати й використовувати в мовленні речення різних видів. Формування вміння конструювати тексти на певну тему, доцільно розподіляючи їх на мікротеми й абзаци відповідно до комунікативного задуму. Корекція усного і писемного мовлення. Формування уявлень на основі відповідності між словом і конкретним образом предмета. Розширення чуттєвого пізнавального досвіду.</p>
---	---	--	---	--

8	6	<p>Повторення й систематизація вивченого</p> <p>Слово як предмет вивчення. Мовні аспекти вивчення речення (порядок слів у реченні, граматична основа, види речень). Правопис. Орфографія. Пунктуація.</p>	<p>Учень (учениця): аналізує й систематизує вивчені в шкільному курсі мовні поняття й правила; виділяє в них подібне та узагальнює його; здійснює самоконтроль за результатами навчальних досягнень.</p>	<p>Формування цілісної системи особистих знань учнів з вивчених тем, структурування вивченого теоретичного матеріалу. Закріплення знань, умінь та навичок з вивчених мовних понять і правил. Удосконалення навички написання засвоєних орфограм і пунктограм. Розвиток зорового та дотикового контролю за виконаними діями. Розвиток творчих можливостей і здібностей учнів. Розвиток спостережливості, уяви просторового мислення.</p>
---	---	---	--	---

Соціокультурна змістова лінія

Орієнтовний зміст навчального матеріалу			Орієнтовні вимоги до рівня соціокультурної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Сфери відношень	Тематика текстів	Теми висловлювань учнів		
<p>Я (молодь) і державна українська мова.</p> <p>Я і мій народ (у контексті національно і історії і культури,</p>	<p>Роль молоді у вирішенні мовних проблем в Україні. Мій внесок у справу піднесення престижу державної мови.</p> <p>Без минулого немає майбутнього. Сьогодні України – на шляху входження до європейського співтовариства. Український народ і</p>	<p>«Вивчаючи і плекаючи мову, відкриваю світ і себе в ньому».</p> <p>«Яким я уявляю майбутнє України і своє місце в ньому», «Як не розминутися сьогодні з майбутнім», «Україна –</p>	<p>Учень (учениця): сприймає, аналізує, оцінює прочитані чи почуті відомості про Україну й світ; добирає та використовує ті з них, які необхідні для досягнення певної пізнавальної та комунікативної мети; використовує українську мову як</p>	<p>Розвиток мисленнєвих операцій: аналізу, синтезу, порівняння, слухового, зорового сприймання, слухового, мовно-рухового контролю на матеріалі прочитаних чи почутих відомостей. Розвиток умінь послідовно висловлювати свої думки у процесі переказування текстів, розповіді та про Україну й світ. Збагачення, уточнення і розширення уявлень про</p>

<p>духовних та мистецьких цінностей європейського співтовариства)</p>	<p>його місце серед народів Європи й світу. Роль молоді у розбудові і зміцненні української державності. Відображення в національних традиціях менталітету рідного народу.</p>	<p>європейська держава». «Я – європеець». «Вивчаючи і зберігаючи традиції рідного народу, я долучаюсь до його історії та культури».</p>	<p>засіб формування ціннісної позиції щодо громадянського патріотизму, любові до Батьківщини, почуття гордості за свою країну, поваги до її історії, культури й історичних пам'яток, сімейних цінностей, визнання цінності здоров'я свого й інших, оптимізм у сприйманні світу;</p>	<p>традиції, історію та культуру рідної країни. Формування навичок образного мислення. Корекція мовлення у процесі комунікативних ситуацій. Розвиток самоконтролю мовлення у формальному й неформальному спілкуванні. Підвищення мовної і мовленнєвої культури.</p>
<p>Я як особистість</p>	<p>Життєвий і професійний вибір особистості. У світі професій. Ким і яким бути? Дороги, які ми обираємо.</p>	<p>«У світі професій», «Громадянська позиція», «Молодь і сучасність», «Мій професійний вибір».</p>	<p>усвідомлює роль морально-етичних норм; готовий і здатний застосовувати їх стосовно дорослих і ровесників у школі, позашкільному житті, дома, суспільно корисній діяльності.</p>	
<p>Я і мої можливості самовдосконалення, розвитку наукових і творчих здібностей</p>	<p>Самопізнання, самовдосконалення молодої людини – необхідна умова розвитку її наукового та творчого потенціалів.</p>	<p>«Удосконалюючи себе, роблю кращим і цей світ», «Що є передумовою щастя людини». «Найважче - це творення самого (самої) себе».</p>		

Діяльнісна (стратегічна) змістова лінія

Види загально-навчальних умінь	Орієнтовні вимоги до рівня діяльнісної компетентності учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Організаційно-Контрольні	<p>Учень (учениця) <i>самостійно</i>: усвідомлює і визначає мотив і мету власної пізнавальної й життєтворчої діяльності; планує діяльність для досягнення мети, розподіляючи її на етапи; <i>здійснює</i> план за допомогою дібраних методів і прийомів; оцінює проміжні й кінцеві <i>результати</i> пізнавальної діяльності, робить відповідні корективи.</p>	<p>Розвиток умінь визначати мотив і мету, планувати свою навчальну, життєву діяльність, розділяти її на етапи. Розвиток умінь обирати адекватні шляхи для здійснення плану. Вправління в умінні оцінювати здобуті результати діяльності. Розвиток висловлювань про виконані роботи (за допомогою вчителя встановлює критерії та орієнтири оцінки, робить корективи щодо отриманого результату).</p>
Загальнопізнавальні (інтелектуальні, інформаційні)	<p>Учень (учениця) <i>самостійно</i>: аналізує мовні й позамовні поняття, явища, закономірності; порівнює, узагальнює, конкретизує їх; робить висновки на основі спостережень; виділяє головне з-поміж другорядного; здобуває інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо), здійснює бібліографічний пошук, працює з текстами вивчених типів, стилів і жанрів мовлення; систематизує, зіставляє, інтерпретує готову інформацію; моделює мовні й позамовні поняття, явища, закономірності.</p>	<p>Розвиток мисленневих процесів: аналіз, порівняння, узагальнення у процесі отримання інформації та її обговорення. Розвиток спостережень, умінь робити висновки в їх результаті. Вправління в умінні здобувати інформацію, в практичному орієнтуванні у навчальних джерелах, в умінні працювати з готовою інформацією. Розвиток зв'язного мовлення, темпо-ритмічної сторони мовлення (правильного мовленнєвого дихання, пауз, сили голосу, виразності мовлення, наголосу) (залежно від індивідуальних вимовних можливостей). Розвиток слухового, мовно-рухового контролю за власним мовленням у процесі розповідей.</p>
Творчі	<p>Учень (учениця) <i>самостійно</i>: уявляє словесно описані предмети і явища, фантазує на основі</p>	<p>Розвиток творчого уявлення в процесі усного та письмового опису предметів, явищ.</p>

	<p>сприйнятого; прогнозує подальший розвиток певних явищ; переносить раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію; помічає й формулює проблеми в процесі навчання й життєтворчості; усвідомлює будову предмета вивчення; робить припущення щодо способу розв'язання певної проблеми; добирає аргументи для його доведення; спростовує хибні припущення й твердження.</p>	<p>Розвиток логічного мислення. Розвиток операцій прогнозування, переносу в процесі засвоєння знань та виконання різноманітних творчих завдань. Розвиток зв'язного мовлення у процесі аргументованих висловів.</p>
Естетико-етичні	<p>Учень (учениця): помічає й цінує красу в мовних явищах, явищах природи, у творах мистецтва, вчинках людей і результатах їхньої діяльності; критично оцінює відповідність своїх вчинків загальнолюдським моральним нормам, усуває помічені невідповідності; виявляє здатність поставити себе на місце іншої людини; усвідомлює обов'язок кожної людини творити добро словом і ділом, готовий і здатний його виконувати.</p>	<p>Формування моральних цінностей і орієнтирів особистості, моральної культури і культури поведінки учнів. Удосконалення почуття прекрасного в мовних явищах, явищах природи, мистецтві, вчинках і звершеннях людей. Розвиток умінь критично ставитись до своїх вчинків, помічати і усувати виявлені невідповідності. Вправління в створенні зв'язних висловлювань у процесі виконання різноманітних лінгвістичних завдань. Виховання співчуття, емоційно-позитивного ставлення до природи, до інших людей.</p>